

Volajte ma Otec Benedikt

Benedikt XVI. prezradil,
že sa mu najväčšmi páči,
keď ho oslovujú
Otec Benedikt

str. 5

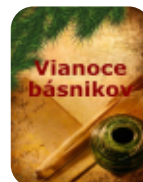
Slúži Bohu v montérkach

S pátrom Kamilom
Drábom, CSsR,
aj o rastúcom záujme
o sakrálnu mozaiku

str. 15

Príloha

Vianoce básnikov,
alebo vianočná chvíľka
poézie so slovenskými
básnikmi

Tam, v tichu za mestom

Tá scéna musela byť fascinujúca. V nočnej tme, ako kmíni, stretávajú sa staručký člen veľrady a Boží Syn. Ich hovor je tichý, priam si šepocú. Nie však o ledačinách, ale o nepredstaviteľnej perspektíve. A staručkému Nikodémovi sa prevráti svet.

Z evanjelií vieme, že Kristus sa len raz stretol so starým človekom, a aj to ho, ako by sa dalo očakávať, nepripravoval na smrť, ale na narodenie sa.

Chudák starý Nikodém, toto vôbec nečakal. Jeho múdrosť staroby a životné skúsenosti v nočnej tme nechápali úžasnú perspektívu. Perspektívu narodenia sa. Nie však jednorazového, ale každodenného.

Ale dá sa azda „druhý raz vojsť do lo-
na svojej matky a narodiť sa“ (Jn 3,4)?

V svetle poznania je to dobre položená otázka. Rozumná, priama, vyžadujúca si jasnú odpoveď. A, prirodzene, logickú, v svetle poznania. V svetle ľudského poznania.

No „svetlo vo tmách svieti“ (Jn1,5). A tak sa nám paradoxne načim vybrať po odpoveď – do tmy. A vari ešte lepšie – do tmy za mesto. Lebo ako vtedy, pred dvetisíc rokmi, ani dnes pre Pravdu niet „miesta v hostinci“ zvanom svet. Tam, za mestom, vo vlastnej komôrke ticha (porov. Mt 6,6) nájdeme „dieťaťko zavreté do plienok a uložené v jasliach“ (LK 2,12).

Tá scéna môže byť fascinujúca. Do ticha noci vlastnej komôrky, kdesi tam, za mestom denného hluku a záplavy svetiel, po špičkách ako kmín, vstupujem, aby som viedol tichý hovor, priam šepot, s Dieťaťom.

Len tam, za mestom, sa môžem stretnúť so skutočným Dieťaťom. Len tam sa totiž našlo preň miesto. Na perifériu, a nehanbime sa to povedať – v maštali. A tak len tu, kde niet miesta pre senti-

Giotto di Bondone: *Narodenie Ježiša*

ment, folklór, sadrový nevкус či gýčové fujary, môžem nájsť odpoveď. Ba čo viac – radosť. Živú, hlbokú, novú radosť. Radosť z toho, že môžem veriť v narodenie. Jeho i moje, naše.

Veriť v narodenie. Veriť v možnosť znovuzrodenia.

A práve tam, za mestom, kde sa

Ježiš narodil, ale aj zomrel, no najmä vstal z mŕtvych, tam za mestom, v komôrke vlastného ticha, sa možno v tichom šepote s Dieťaťom po prvý raz skutočne narodím.

S Kristom a v Kristovi.

Fascinujúce!

PAVOL PRIKRYL

Myšlienka čísla:

A Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami. A my sme uvideli jeho slávu, slávu, akú má od Otca jednoredený Syn, plný milosti a pravdy.

Jn 1, 14

Podporte časopis

VOX

Objednajte si ho
na rok 2015

Ročné predplatné
je 10 €.

Objednávku pošlite na
vox@prikryl.sk
alebo
prikryl62@gmail.com

Svätý Otec František hovorí o ekumenizme ako o spoločnej ceste, na ktorej je veľa práce

Kráčajme spoločne

Snímka: CTV

Keďže súčasné médiá v súvislosti so Svätým Otcom Františkom zaujímajú len jeho kritiku súčasného kapitalizmu, prekrúcanie jeho vyjadrení ohľadom morálky či názory na militantnú časť islamu, akosi zostali bokom Františkove myšlienky o ekumenizme, najmä smerom k pravoslávii.

Počas letu z apoštolskej návštevy Turecka 30. novembra 2014 pápež František pri tlačovej konferencii odpovedal však aj na otázku týkajúcu sa práve ekumenizmu. Hoci odpoveď Svätého Otca bola najobsiahlejšie zo všetkých vtedy položených otázok, svetové médiá prešli práve túto tému „diskrétnym“ mlčaním.

Na palube lietadla bol aj ruský novinár Alexej Bukalov, ktorý sa pápeža Františka opýtal: „Po mimoriadnom stretnutí s patriarchom Konštantínopolu, aké sú perspektívy pre kontakty s Moskovským patriarchátom?“

JEDNOTA JE PÚŤ

Svätý Otec v odpovedi najprv pripomenul svoj rozhovor s delegátom patriarchu Kirilla na nedávnej Biskupskej synode vo Vatikáne, metropolitom Hilarionom z Ukrajinskej pravoslávnej cirkvi Moskovského patriarchátu, ktorý je aj predsedom delegácie Ruskej pravoslávnej cirkvi v Zmiešanej medzinárodnej komisii pre katolícko-pravoslávny teologický dialóg.

Potom sa pápež vyjadril k súčasným vzťahom s celým pravoslávím: „Myslím si, že s pravoslávím sme na ceste.

Oni majú sviatosti, majú aj apoštolskú postupnosť. Sme na ceste. Na čo máme teda čakať? Až sa teológovia dohodnú? Nikdy nepríde ten deň, o tom vás uisťujem, tu som dosť skeptický. Teológovia pracujú dobre, ale pripomínam, čo sa hovorilo o Atenagorasovi, ktorý mal Pavlovi VI. údajne povedať: ‚Podme my len sami vpred a dajme všetkým teológom na jeden ostrov, nech si tam premýšľajú!‘ Ja som si myslel, že tento výrok nie je pravdivý, že sa skôr len trauje, ale patriarcha Bartolomej mi povedal: ‚Nie, bola to pravda.‘“

Svätý Otec vzápätí dodal, že „jednota je krácanie, jednota je púť, spoločná cesta“, ktorú treba vykonať, ktorú treba prejsť spolu. „Toto je duchovný ekumenizmus. Je to modliť sa spolu, pracovať spolu, je to množstvo charitatívnych diel. Toľko práce, koľko tu je: vyučovať spoločne. spoločne ísť vpred – to je súčasný duchovný ekumenizmus.“

EKUMENIZMUS KRVI

Na duchovný ekumenizmus pápež František plynule nadviazal na „ekumenizmus krvi“: „Je to ekumenizmus, keď zabijajú kresťanov. A tu máme veľa mučeníkov, počínajúc tými ugandskými

z 19. storočia, napol anglikánmi a napol katolikmi, ktorí boli svätorečení pred päťdesiatimi rokmi. Vrahovia sa ich nepýtali, či sú katolíci alebo anglikáni. Krv sa tu zmiešala. Toto je ekumenizmus krvi.“

Pápež František potom upozornil, že práve „spoloční mučeníci“ na nás volajú: „Sme jedno! My sme už dosiahli jednotu v duchu a v krvi.“

Ako príklad úprimne žitého ekumenizmu, navyše spečateným krvou, spomenul príbeh kňaza z Hamburgu. Tamjší farár viedol kauzu blahorečenia istého kňaza, ktorého nacisti popravili, pretože učil deti katechizmus. V istej fáze skúmania zistil, že v jednom rade za dotýčným stál aj evanjelický pastor, odsúdený na smrť za to isté. Krv oboch kňazov sa zmiešala. A tak kňaz, ktorý viedol kauzu blahorečenia, išiel za biskupom a povedal: „Nebudem ďalej viesť túto kauzu iba pre katolíckeho kňaza. Bud' pre oboch, alebo pre nikoho!“

Pápež vysoko vyzdvihol postoj hamburského kňaza: „Toto nám veľmi pomáha, veľa nám to hovorí. A myslím si, že musíme ísť odvážne touto cestou. Isto, potrebné je aj diskutovať na univerzitných katedrách, to sa aj robí; ale predovšetkým nám treba kráčať vpred, vpred!“

PRÍDEM, KAM POVIEŠ

Po „ekumenizme krvi“ prešiel pápež na háklivejšiu tému – uniatizmus: „Poviem jednu vec, ktorú niekto azda nemôže pochopiť, ale východné Katolícke cirkvi majú právo jestvovať. No uniatizmus je slovo z inej doby, z iných, dávnych čias. Dnes takto nemožno hovoriť. Musíme nájsť inú cestu.“

Po tomto krátkom pristavení sa pri gréckokatolíkoch Svätý Otec už prešiel k téme vzťahov s Moskovským patriarchátom: „Patriarchovi Kirillovi som dal vedieť o vóli stretnúť sa a on súhlasil.“ Pápež povedal patriarchovi: „Prídem tam, kam povieš. Zavolaj ma a ja pôjdem.“

Podľa Svätého Otca má moskovský patriarcha takú istú túžbu, no v poslednom období, v súvislosti s problémom vojny, „má tam, chudák, toľko problémov“, že cesta a stretnutie s pápežom sa dostali až na druhé miesto. Pápež však ubezpečil novinárov, že obaja sa chcú stretnúť a spoločne napredovať.

V rámci dialógu katolíkov a pravoslávnych mal podľa Františka metropolita Hilarion navrhnúť ako tému štvrtého stretnutia Zmiešanej medzinárodnej komisii pre katolícko-pravoslávny teologický dialóg, ktorej predseda

z ich strany, primát, lebo sa musí pokračovať v otázke, ktorú položil sv. Ján Pavol II.: „Pomôžte mi nájsť formu primátu, s ktorou by sme mohli ísť vpred.“

PRIMÁT

Otázka primátu zaujala aj talianskeho novinár Mimma Muola z denníka *Avvenire*, ktorý sa Svätého Otca opýtal na vysvetlenie jeho vyjadrenia v príhovore pri liturgii v Patriarchálnom chráme sv. Juraja: „Chcem uistiť každého z vás, že na dosiahnutie požadovaného cieľa plnej jednoty Katolícka cirkev nemá v úmysle predložiť nijakú požiadavku.“ Novinára zaujímalo, či sa toto vyjadrenie týka problematiky pápežského primátu.

Svätý Otec talianskemu redaktorovi povedal: „Táto nie je požiadavka, je to zhoda, pretože aj oni to chcú. Je tu zhoda nájsť formu, ktorá by bola vo väčšom súlade s tou z prvých storočí.“

Pápež František v tejto veci ďalej odkázal na súvislosť so svojou homíliou, ktorú predniesol počas interrituálnej svätej omše v latinskej Katedrále Ducha Svätého v Istanbule: „Jedine cesta Ducha Svätého je tá správna, pretože on je prekvapením, on nám dá vidieť, kde je podstata veci. Je kreatívny...“

ZAHĽADENOSŤ DO SEBA

František upozornil prítomných na „lietadlovej“ tlačovej konferencii, že podstatným problémom Cirkvi je, keď sa priveľmi zahľadí do seba a stane sa „autoreferenciálnou“. „Cirkev nemá vlastné svetlo. Musí pozerieť na Ježiša Krista! Cirkev označovali prví Otcovia ako ‚mysterium lunae‘, tajomstvo Mesiaca. Preto? Pretože dáva svetlo, ale nie svoje vlastné, ale to, ktoré prichádza zo Slnka. A keď sa Cirkev priveľmi zahľadí do seba, prichádzajú tie rozdelenia. A to je to, čo sa udialo po prvom tisícročí.“

V tejto súvislosti Svätý Otec moment a miesto, kde „istý kardinál išiel dať exkomunikáciu pápežovi“, označil práve za tú chvíľu, keď sa Cirkev pozerala sama na seba: „Nepozerala sa na Ježiša Krista. A ja si myslím, že všetky tieto problémy, ktoré nastávajú medzi nami, medzi kresťanmi, hovorím aspoň za Katolícku cirkev, prichádzajú vtedy, keď hľadí sama na seba: stáva sa autoreferenciálnou.“

Pápež František poukázal aj na podobné vyjadrenie patriarchu Bartolomeja, ktoré vyslovil v ten istý deň, keď iným výrazom pomenoval túto sebahľadenosť. Pápež František svoju odpoveď následne priviedol k záveru

S patriarchom Kirillom

týmito slovami: „Oni primát akceptujú: v litániách sa modlia za Pastiera a za primasa. Modlia sa, za toho, ktorý predsedá. Uznávajú to, povedali to a povedali to pred mnou.“

Ohľadom formy primátu však podľa pápeža „musíme po inšpiráciu trochu zísť do prvého tisícročia“. „Nehovorím, že Cirkev sa pomýlila, nie, nie. Išla svojou dejinnou cestou. Ale teraz je dejinnou cestou Cirkvi tá, ktorú žiadal sv. Ján Pavol II.: ‚Pomôžte mi nájsť bod zhody v svetle prvého tisícročia.‘“

Svätý Otec v rámci tejto problematiky označil aj kľúčový bod: „Ak Cirkev odzrkadľuje seba samu, prestáva byť Cirkvou a stáva sa akousi mimovládnu organizáciou.“

SLOVÁ K ZJEDNOTENIU

Aj španielska novinárka z denníka *El Mundo* pokračovala v ekumenickej téme a poukázala na pápežovo historické gesto, keď sa sklonil pred konštantínopolským patriarchom s prosbou o požehnanie. Zaujímalo ju, ako chce pápež čeliť kritike z ultrakonzervatívnych kruhov, ktoré často podozrievavo hľadajú na podobné ústretové gestá.

František v odpovedi upozornil, že problém s konzervatívnymi skupinami majú aj pravoslávni. Touto cestou sa podľa neho vydávajú niektoré pravoslávne kláštory: „Napríklad je tu problém, o ktorom sa diskutuje už od čias Pavla VI. Je to dátum Veľkej noci, na ktorom sa nevieme dohodnúť.“

Problém s dátumom Veľkej noci spočíva podľa pápeža v tom, že keď sa totiž bude sláviť na prvý úplnok po 14. nisané, postupom rokov hrozí, že na-

ši pravnci budú mať Veľkú noc v auguste. Bl. Pavol VI. navrhol nemenný dátum, nájsť zhodu na jednej aprílovej nedeli.

V tejto súvislosti označil pápež František patriarchu Bartolomeja za „odvážneho“, pretože malej finskej pravoslávnej komunite odporúčal, aby slávila Veľkú noc v tom istom termíne ako miestna luteránska cirkev, aby v zemi s kresťanskou menšinou nebola Veľká noc dva razy. „Dátum Veľkej noci je teda dôležitý, aj napriek odporu z našej či z pravoslávnej strany“, povedal pápež František.

V rámci ekumenizmu pápež na záver upozornil aj na „vnútrocirkevný“ ekumenizmus, keď ohľadom konzervatívnych skupín, ktoré spomínala redaktorka *El Mundo*, povedal: „Musíme mať k nim úctu a v katechéze a v dialógu neúnnavne vysvetľovať bez toho, aby sme neurážali, nešpinili či ohovárali. Nemôžeme anulovať človeka tým, že sa o ňom povie: ‚To je konzervatívec‘. To sa nesmie! Je to Boží syn rovnako ako ja.“ Pápež radí, aby sme sa navzájom pozývali k dialógu. Ak niekto nechce prijať pozvanie, „je to jeho problém, ale rešpektujem ho.“

Úplne na záver vyslovil Svätý Otec tri slová, ktoré vedú k skutočnému ekumenizmu: „Trpezlivosť, miernosť a dialóg.“

Ako vidieť, Svätý Otec venoval ekumenizmu významnú časť tlačovej konferencie. Média však venovali tejto časti tlačovej besedy v lepšom prípade len minimálny, v horšom nijaký priestor...

-red-/RV

Benedikt XVI. prezradil novinárovi, že sa mu najväčšmi páči oslovenie *Otec Benedikt*

Volajte ma Otec Benedikt

Nemecký denník *Frankfurter Allgemeine Zeitung* uverejnil v prvú decembrovú nedeľu článok svojho vatikánskeho dopisovateľa Jörga Bremera *Návšteva u Otca Benedikta*, ktorému poskytol súkromnú audienciu emeritný pápež Benedikt XVI.

príveľmi nepomáha, aby ešte väčšmi zdôraznil te-
rajšiu pápežskú službu svoj-
ho úradujúceho nástupcu na
Petrovom stolci – Svätého Otca Františka.

Hoci sa 87-ročný emeritný pápež ukázal v poslednom roku na verejnosti len tri razy, a to vždy na pozvanie Svätého Otca Františka, v svojom novom bydlisku, v kláštore Mater Ecclesiae vo Vatikánskych záhradách, prijíma dosť návštev.

Ako napísal Jörg Bremer, v neskorú jeseň sa Benedikt XVI. rád sa pozerá cez okno svojej obývačky na sfarbené listy stromov a kupolu Chrámu sv. Petra. Chodí už pomalšie, paličku však po dome nepoužíva. Je trochu zhrbený, ale jeho oči majú stále onen „ratzingerovský záblesk“. Na otázky odpovedá pohotovo a bystro, s jemným náznakom bavorskej intonácie. Od svojej abdikácie pociťuje značné uľahčenie. Podľa jeho vlastných slov by zotrvanie v úrade sv. Petra „nebolo úprimné“.

ZMENA OSLOVENIA

Jörgemu Bremerovi však prezradil, že sa mu nepáči oslovenie *emeritný pápež*. Doslova vyzval novinára, aby v článku uviedol, že sa mu páči oslovenie *Otec Benedikt* alebo jeho talianska verzia *Padre Benedetto*. Práve takéto oslovenie totiž Benedikt XVI. po oficiálnom oznámení svojej abdikácie pre seba zamýšľal, no už bol podľa vlastných slov „príveľmi unavený a slabý“, aby sa mu ho podarilo presadiť. „Ale napíšte to, možno to ľuďom pomôže,“ vyzval nemeckého novinára.

A hoci od odstúpenia Benedikta XVI. z úradu ubehli takmer dva roky a za ten čas už podľa Otca Benedikta majú veriacy jasno v tom, „kto je pravý pápež“, je mu ľúto, že titul *emeritný pápež* mu

ŽIJE TICHU

Otec Benedikt stále nosí bielu pápežskú reverendu, len červené topánky vymenil za hnedé sandále. Vyslovuje vďaku „dobrému Bohu za stále zdravie“, vďaka ktorému sa môže modliť a čítať si, premýšľať a pripravovať si krátke nedeľné homílie. Len do písania sa Benediktovi XVI. chce čoraz menej.

O návštevy nemá Otec Benedikt núdzu. Chodia k nemu biskupi, priatelia z Bavorska, jeho vydavateľ Manuel Herder, ako aj pápež František. Ten navštevuje svojho predchodcu častejšie ako je všeobecne známe. „Máme spolu veľmi dobré kontakty,“ prezradil Otec Benedikt. Na svojom nástupcovi oceňuje silné vystupovanie, aké by on sám už „pri svojich slabých silách telesne a psychicky nikdy nemohol zvládnuť“.

Otec Benedikt rezolútne odmietol, dokonca označil za „úplný nezmysel“, že by zasahoval do diskusie nedávnej Biskupskej synody. „Usilujem sa žiť natoľko ticho, na koľko je to len možné,“ povedal. Odmieta byť akýmsi „tieňovým pápežom“, ktorý by sa dokonca v cirkevnej debata staval do opozície voči pápežovi Františkovi.

POSTOJ K ROZVEDENÝM

Prirodzene, že nemeckého novinára zaujímal postoj Otca Benedikta k toľko diskutovanej téme o rozvedených a znovu zosobášených manželstvách. Podľa niektorých médií vraj Benedikt XVI. do súčasných sporov zasiahol tým, že prepracoval esej *O otázke nerozlučiteľnosti manželstva*, ktorá sa teraz dostáva na knižné pulty v rámci sedem-

stostranového štvrtého zväzku Benediktových zbraných spisov.

V pôvodnom článku z roku 1972 napísal, že povolenie k účasti na svätom prijímaní pre ľudí v druhom manželstve sa v niektorých prípadoch kryje s tradíciou. Súčasná verzia článku trvá na tom, že účasť na Eucharistii je pre rozvedených a opätovne zosobášených katolíkov možná jedine kanonickou cestou, ktorá spočíva v anulácii predchádzajúceho cirkevne uzavretého manželstva.

Otec Benedikt v rozhovore potvrdil, že rovnaké postoje zastával aj ako prefekt Kongregácie pre náuku viery a to v zhode s vtedajším pápežom sv. Jánom Pavlom II. Učenie o nerozlučiteľnosti manželského zväzku zostáva podľa Otca Benedikta nedotknuté, je však dôležité, aby sa rozvedeným, ktorí žijú v novom zväzku, v náboženskej praxi „nekládlo viac, ako je bezpodmienečne nutné“. Otec Benedikt povedal, že takéto páry sa môžu zapájať do cirkevných grémií, alebo napríklad môžu byť krsťnými rodičmi. V zhode s apoštolskou exhortáciou *Familiaris consortio* požaduje pre nich takú pastoračiu, ktorá by ich nevylučovala, ale naopak – dávala im skutočne pociťovať lásku Cirkvi.

MILOVANÉ VIANOCE

Ku koncu návštevy sa rozhovor nemeckého novinára s Otcem Benediktom skrútil k blížiacim sa vianočným sviatkom. Tie boli pre bavorského rodáka už od detstva najkrajším sviatkom cirkevného roku. Hostiteľ v myšlienkach zaletel do Svätej zeme, kde „Ježišove stopy potvrdzujú tajomstvo Boha, ktorý sa stal človekom“. Ježiš totiž nebol len nejaký duch, jeho prítomnosť sa dá datovať a tento jeho pozemský rozmer je užitočný nielen pre veriaceho, ale aj pre každého človeka.

Spracovala BARBORA PIKA

Profesor Ladislav Hanus hovorí, že nový kostol má vyjadrovať domov a pútnictvo

Nový kostol

Živý vývin západnej architektúry sa klasicizmom vyčerpal. Poldruhatísicová duchovná jednota Západu sa na prahu novoveku rozštiepila, kým práve tá jednota bola živým prameňom naozaj živej kontinuity slohov.

Takéto rozštiepenie Teilhard de Chardin nazýva „divergenciou“. Akousi centrifugálnou silou, ktorá západného ducha, západný život, rozložila na pôvodné zložky. Klasicizmus vytváral kánon z antiky, romantizmus vytváral svoj kánon z gotiky. Pochop pôvodnej, irečitej, tvorby zapadá do zabudnutia. Akademické napodobnenie sa stalo vžitým komplexom 19. storočia, samozrejmým úzom.

Toto bola pravá príčina, že sa otázka nového, moderného kostola akoby navždy zahatala. Z historizmu, zo štylizmu sa nebolo možno vymaniť. Veľkí architekti 19. storočia sa už z tohto zajatia vymaňovali, prenikali do podstaty, do myšlienky, do účelu stavby, ktorá si sama vytvára svoju formu. Boli to prvé zvesti, žiaľ, bez ozveny. Secesia chcela prelomiť obruč štylizmu, no zaviazla doň ešte viac.

NÁVRAT K ZAČIATKOM

Slabinou tohto nedobrého stavu bolo, že sa na kostol hľadelo z nesprávneho zorného uhla, zvonka, z jeho vonkajšieho zjavu, ako kostol vyzerá. Kým pozornosť staviteľov spočívala na zovňajšku, na forme, na dekorácii kostola, s jeho stavom nebolo možno hnúť (nakoniec sa ujímali štylizmu už iba niektoré cirkevné vrchnosti).

Bolo čoraz zrejmejšie, že týmto smerom sa s vecou kostola – v prítomnosti ani do budúcnosti – nedalo ďalej ísť.

V línii „formy“ nebolo možno pokračovať. Na starú formu bolo treba zabudnúť, priam bolo ju treba pochovať, a bolo sa treba vracať k začiatkom, aby z tohto východiskového bodu povstala nová architektúra. A až z nej, z tohto jej nového počiatku, zrodil sa nový kostol. Z jej pokročilého štádia, keď sa už prekonal číri technizmus, číra funkčnosť, číra výpočtovosť.

Je zrejmé, že kostolná architektúra zásadne musela prekonať štádium funkčnosti a výpočtovosti. Ak sa aj diali pokusy o nový typ kostola, z nového materiálu, nebol to ešte nový kostol. Ale z týchto začiatkových snáh čoraz

naliehavejšie sa vynárala otázka: Ako má vyzeráť ten nový kostol?

Najprv sa musel prekonať vonkajší pochop kostola, problém jeho vonkajšej formy. Podľa P. Jungmanna našou otázkou nemá byť, *aký je kostol*, aký má vzhľad jeho vonkajšia reprezentácia. Našou otázkou má byť, *čo je kostol*, jeho vlastná podstata. No k tejto druhej otázke viedla a vedie dlhá cesta.

Išlo a ide teda o „dušu kostola“.

K PODSTATE

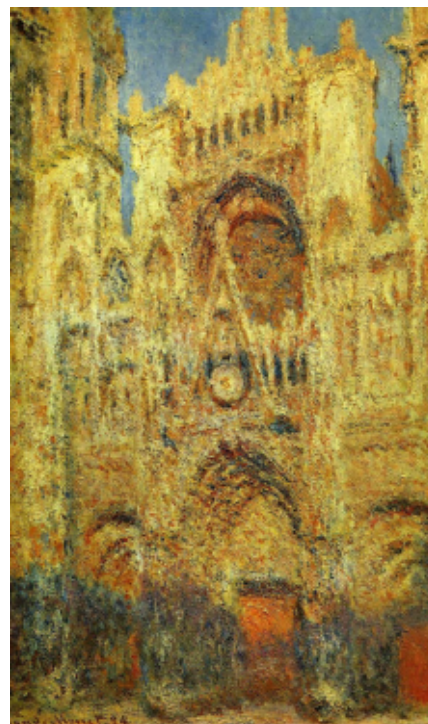
Nestačilo sa dostatočne zdôrazňovať, aby sa kostol neponímal, neplánoval, neprojektoval podľa zovňajšku (či vyzerá ako kostol), ale aby sa ponímal zo svojho vnútra, podľa svojho myšlienkového jadra, čím je on v sebe podstatne konštituovaný ako kostol – a čím sa on líši od všetkých ostatných kultových budov a priestorov.

Aj nový kostol teda treba ponímať od jeho myšlienky, od jeho „duše“. Myšlienka tá nie je pôvodu od človeka, ale pôvodu Božieho. Kostol je pôvodu Božieho. Kostol je božské mystérium.

Kostol je symbolom Cirkvi, je symbolom symbolov, je komplexným symbolom.

Kto zamýšľa kostol stavať (predovšetkým Cirkev), alebo kostol katolícky plánovať (to jest architekt), musí mať jasný tento pochop o kostole. Z tejto myšlienky má architekt vychodiť, osvojiť si ju tak, aby to bola jeho osobná myšlienka. Jeho úlohou je tejto myšlienke dať „telo“, dať jej tvar, dať jej štruktúru stavby kostola. Jeho podiel pri stavbe kostola je bezpochyby najväčší.

Zo všetkých oblastí ľudskej činnosti tvorivosť človeka najviac sa prejavuje v architektúre. Má symbolickú moc, najmohutnejšie, najsuggestívnejšie vie vyjadriť ľudskú myšlienku, ľudský svetonáhľad, ľudský ideový poriadok. Je to spolu najtrvalejší pamätník zmýšľania, životnej a formovej vôle jednej generácie. Architektúra je nositeľom jej duchovného odkazu, aj keď sa ona už pred vekmi pominula.

Claude Monet: Rouenská katedrála

JASKYŇA

Stavbami vyjadrujú všetky etniká, kmene a národy svoj náboženský kult, svoju pokoru a vyznanie, lebo chrámové stavby sú najmohutnejšie (prevyšujú ľudskú mieru) a sú najtrvalejšie, znameniami nadčasovosti, symbolmi večnosti. Už v predhistorickom čase poňutkou stavby nebola len núdza a praktická účelovosť, ale duchovná nadhodnota, ktorá si vyžaduje naprostú pokoru človeka, na znak pokorného obetovania všetkých hodnôt, aj života.

Najstarším znakom kultového miesta boli jaskyňa a stan. To vyjadruje dvojaké určenie: „jaskyňa“ je pôvodným miestom úchylku a ochrany. Jaskyňa je prvý domov. „Domov“ duchovný, milostivý, zhora pochádzajúci, preto stálu vernosť a oddanosť vyvolávajúci.

Prvý zmysel „domova“ má aj chrám, každý chrám. Všeobecná ohrozenosť života, prírodou i ľudskými nástrahami, ženie človeka v náruč jedinej božskej ochrany.

Toto dvojce, *jaskyňa* a *stan*, je aj určením kresťanského kostola, kostola vôbec. Kostol je milostivým domovom všetkého Božieho ľudu. Do domu Božieho prichádzajú k Otcovi verné deti. Otvárajú dušu v dôvernej modlitbe, prežívajú apokalyptické slová, znejúce zhora: *Hľa, stánok Boží medzi ľuďmi*. Hľa, sám Boh, nebeský Otec, si založil svoj stánok medzi ľuďmi. Toto je to vrúcne spočinutie vo večnom Pokoji. Každý kostol na svete dôverne volá svojich verných do odpočinku domova.

»»»

STAN

Ale na zemi niet pokoja. Pokoja dokonaleho niet ani v kostole. Aj kostol pripomína, že ozajstný, večný pokoj, za ktorým túži všetko človečenstvo, sa splní len v apokalyptickom čase konečného Božieho kráľovstva, Krista Kráľa. Preto opravdivejším znakom kostola je *stan*. Bol znamením židovského ľudu, putujúceho púšťou. Preto v celých svojich dejinách Židia nemali opravdivého domova; a nebudú ho mať do konca sveta. Nazývajú sa, podstatne, „pútnickým národom“.

Ale aj kresťanský ľud si je vedomý, a to aj v Božom chráme, že nemá tu opravdivého pokoja a domova; aj kostol sám, kostolná loď, je symbolom púte kresťanského ľudu. Nie je pri cieľi (cieľ pozná len Pán), nie je dokonalý, ale obťažný nedokonalosťami, ale putuje ďalej, vekami a pokoleniami, vedený vierou a nádejou. Ani Cirkev, u svojich ľudských činiteľov, sa nepokladá za dokonalú. Je si vedomá, že potrebuje stálu očistu, stálu reformu: *Ecclesia semper reformanda*, Cirkev ustavične potrebujúca reformu.

Preto zbožnosť kresťanského kostola je podstatne eschatologická.

Stavitelia budúceho kostola, ktorí sa na túto úlohu ochotne pripravujú, ktorí sa už dychtivo dozvedajú o jeho ide-

ovom obsahu, aby získali jeho jasný ideový koncept, nech si osvoja jeho znamenia *jaskyne* a *stanu*, čiže symbol *domova* a *púte*, teda eschatologický charakter kostola.

Nový kostol má vyjadrovať *domov* aj *pútnictvo*.

LADISLAV HANUS
(Z knihy Ladislav Hanus: *Kostol ako symbol*, Lúč, Bratislava, 1995)

slovo
medi nami smn.sk

sprievodca pri čítaní Svätého písma na ceste k Bohu

Každý, kto sa vydáva na cestu duchovného rastu, potrebuje sprievodcu. Pri čítaní Svätého písma ním môže byť časopis **Slovo medzi nami**, ktorý už pätnásť rokov vydávajú v slovenčine pátri redemptoristi. Nájdete v ňom každodenné meditácie k omšovým čítaniam, tematické články, svedectvá, rodinnú prílohu...

Slovo medzi nami môže vás alebo niekoho, komu časopis predplatíte ako dar, na tejto ceste sprevádzať.

Predplatné na rok (12 čísel): 13,- €, na polrok (6 čísel): 7,- €.
Cena jedného čísla: 1,30€.

Objednávky:

Slovo medzi nami, Puškinova 1, 811 04 Bratislava,
e-mail: slovo@smn.sk, tel.: 0948/440 037.

Časopis
nájdete tiež
v katolíckych
kníhkupectvách.

V sakrálnnej architektúre nadišiel čas, keď treba vyjasniť veci a skoncovať so zmätkami

Základy majú byť hore

„Pokoncilová sakrálna architektúra sa z veľkej väčšiny spreneverila nielen tradícii Cirkvi, ale aj samotnému koncilu,“ domnieva sa Paolo Portoghesi, vari najslávnejší súčasný taliansky architekt a nestor postmoderny.

Paolo Portoghesi (na obr.) pre taliansky mesačník *30Giorni* pripomína, že koncilová konštitúcia *Sacrosanctum Concilium* jasne konštatuje, že nové formy majú organicky vyrastať z existujúcich. „Aj napriek tomu si v posledných desaťročiach takmer nikto nerobil starosti s vôľou koncilu,“ tvrdí Portoghesi.

Taliansky architekt vidí v dejinách architektúry dve konštanty, ktoré sú prítomné v sakrálnnej architektúre od ranokresťanských čias: perspektívu hĺbky, vyjadrenú spravidla pozdĺžnym rozvrhom, ktorá má pripomínať, že kresťan je na ceste k spásu, a výrazný vertikálny rozmer, odkazujúci na Boha. „Kostol je paradoxná stavba,“ hovorí P. Portoghesi, pričom sa odvoláva na sv. Augustína, podľa ktorého kostol nemá svoje základy dole, ale hore – je totiž Božím domom.

PATRIACE PÁNOVI

Od 60-tych rokov minulého storočia sa však podľa P. Portoghesiho proti sebe stavala predstava duchovného chrámu a chrámu z kameňa, hoci v celej kresťanskej tradícii ide o komplementárne poňatie. „Dokonca bola spochybnená sakrálnosť kostola samého, po-

stulovalo sa kresťanstvo bez svätej, abstrahujúce to, čo je Eucharistia a reálna prítomnosť Krista v tejto sviatosti,“ tvrdí slávny architekt, pretože kostol bol a má aj zostať domom Božím.

Paolo Portoghesi považuje za úplne zásadnú vec, aby vo veľkom meste bola možnosť otvoriť bránu a pozerieť sa na onú rozsvietenú lampičku, ktorá hovorí o Božej prítomnosti. Architekt pripomína, že v mnohých európskych jazykoch etymológia slova *kostol* ukazuje na to, že je Božím domom. Pochádza totiž z gréckeho výrazu *kyriakòn*, čo znamená „to, čo patrí Pánovi“.

Podľa P. Portoghesiho prišiel čas vyjasniť veci a skoncovať so zmätkami. „Architektúra kostolov má rešpektovať hĺbku a vertikálnosť, vlastnú od pradávnym kresťanským chrámom. Kostol nie je miesto na relax či priateľské posedenia. Vchádzame doň, aby sme sa priblížili k Bohu. Architektúra chrámu má teda pripomínať tento rozmer stretnutia s Bohom,“ vysvetľuje P. Portoghesi a zároveň upozorňuje, že každý jednotlivý kostol je časťou univerzálnej Cirkvi a „toto tiahnutie k univerzálnosti by malo byť v architektúre tematizované“.

KOZMICKÝ ROZMER

Ako príklad nepochopenia požiadaviek na „to, čo patrí Pánovi“ uvádza

P. Portoghesi mnohé pokoncilové sakrálné stavby v Nemecku, kde prevláda model zvaný *communio*. Je to spôsob usporiadania kostola, v ktorom ľudia sedia oproti sebe. Podľa architekta je tak jednota liturgického priestoru rozbitá v prospech mnohosti úbežníkov a kozmický rozmer liturgie sa úplne vytráca. „Je to v rozpore s vôľou koncilu,“ tvrdí P. Portoghesi. Na dôkaz toho cituje jezuitu P. Josefa Jungmanna, otca koncilovej konštitúcie o liturgii, ktorý na vysvetlenie orientácie liturgie ustálenej už v ranokresťanských časoch, napísal: „Kňazi a ľud vedeli, že spoločne smerujú k Bohu. Neuzavierali sa do kruhu, nehľadeli navzájom na seba, ale ako Boží ľud na ceste sa obracali k východu, smerujúc ku Kristovi, ktorý im vychádza v ústrety.“

Vďaka tomu, ako pripomína P. Portoghesi, liturgia a sakrálna architektúra mala kozmický rozmer, ktorý sa v posledných desaťročiach vytratil. „Zastúpila ho istá klerikalizácia liturgie,“ dodáva architekt a zároveň poukazuje na to, že v takto poňatej verzii sa kňaz stáva centrálnym bodom a hlavným hrdinom. „Protiváhou k tomu mala byť takzvaná aktívna účasť a kreativita spoločenstva pripravujúceho liturgiu. Tak sa však stalo, že sa Boh dostal do druhého plánu a všetka pozornosť sa sústredila na ľudí, ktorí pri liturgii niečo robia,“ uzatvára Paolo Portoghesi.

CHRÁM A CHRÁM

O transcendentnej dimenzii kostolov hovoril pred časom aj predseda Pápežskej rady pre kultúru kardinál Gianfranco Ravasi (na obr.) vo verejnej dišpúte s významným súčasným architektom, Švajčiarom Mariom Bottom. Téma diskusie bola situácia súčasnej sakrálnnej architektúry.

Vatikánsky „minister kultúry“ upozornil na skutočnosť, že hoci Biblia na rozdiel od iných kultúr položila hlavný dôraz na čas, na dejinnosť, ukazuje však aj na dve veľké architektúry: „Prvou je kozmický chrám, univerzálna skúsenosť, v ktorej človek organizuje priestor s vedomím, že je súčasťou širšieho priestoru. Druhou je chrám vo vlastnom zmysle slova. A chrám aj podľa prorokov nesmie byť akýmsi väzením bož-

» »

ského', ale znamením božského a ľudského.“

V tejto súvislosti kardinál Ravasi citoval rabínsku múdrosť: „Vesmír je ako oko, bel'mo je more, dúhovka zem, zornica je mesto Jeruzalem a obraz, ktorý sa v nej odráža, je chrám. Chrám je stredom. A práve tento stred má popri zhromaždení Božieho ľudu zahrňovať aj transcendentnú dimenziu.“

MAŤ STRED

Kardinál Ravasi však upozornil na ďalšiu dôležitú vec: „Jednou z drám dneška je život v neusporiadaných mestách, v ktorých nenachádzame stred a spolu s tým ani samých seba.“

S kardinálom v tomto súhlasil aj architekt M. Botta (na obr.). Podľa neho je tvar súčasných kostolov aj pod vplyvom chaosu súčasných miest: „Európske mesto bolo totiž jedným z najinteligentnejších a najskvelejších modelov organizácie ľudskej spoločnosti. Malo svoj stred a hranice. Predstavovalo určitú celistvosť. Dnešné mestá majú mnoho centier, no nemajú hranice.“

V tejto súvislosti spomenul Mario Botta pozadie svojej prvej objednávky na sakrálny priestor. Išlo o rekonštrukciu horského kostolíka. „Vôbec som vtedy nechápal, prečo potrebujú ľudia kostol na samote. Horali mi však tvrdili, že bez kostolíka ich po horách rozsiate domy a chalupy nemajú svoj stred,“ opísal myslenie jednoduchých ľudí švajčiarsky architekt.

ZAKRYŤ PSÍM VÍNOM

V ďalšej diskusii kardinál Ravasi ostro kritizoval vývoj súčasnej sakrálnnej architektúry: „Veľký architekt Frank Lloyd Wright hovorieval, že na rozdiel od lekára, ktorý svoje chyby môže pochovať, architekt môže len svojim klientom poradiť, aby pestovali psie víno. Myslím si, že niektorí biskupi by si mali zriadiť priamo pestovateľskú stanicu na popínavé rastliny, aby zakryli to, čo sa v posledných rokoch vybudovalo.“

Podľa kardinála totiž „mnoho nových kostolov pripomína sakrálnu garáž, v ktorej sme Boha zaparkovali a veriacich vyrovnali pekne do radu“. Iné zas pripomínajú „ponuré pohanské chrámy s absenciou svetla“ a ďalšie sú podľa kardinála „kongresové sály, s ktorými by sa vari mohli uspokojiť protestanti či vyznávači náboženstiev, ktorých sakrálny priestor vyplňuje slo-

Katedrála Vzkriesenia a sv. Korbiniána v Évry, dielo Maria Botta

vo a hudba“. „Katolicizmus, vyžaduje znamenia a obrazy, celý rad komponentov ako je svätostánok, krstiteľnica či kaplnka,“ povedal predseda Pápežskej rady pre kultúru.

NUTNOSŤ HARMÓNIE

Svoj postoj k nedostatkom súčasnej sakrálnnej architektúry zdôvodnil tým, že katolícka liturgia je sprítomnením, a teda aj spodobením, pričom je v istom zmysle teatrálna: „Má svoj rytmus a akty, užíva farby, liturgické odevy a ráta s hrou svetla. Boh tu nie je totiž redukovaný na prítomnosť v akosi mieste, ale je prítomnosťou, ktorá sa prejavuje na spôsob epifánie, ako zjavenie. Preto liturgia, ako to hovoril sv. Augustín, má byť kristofániou. V katolicizme nestojí prítomnosť a obraznosť proti sebe v opozícii a horizontálny rozmer sa musí harmonicky spojiť s vertikálnym. Harmónia má byť vôbec základným rysom každého katolíckeho kostola.“

A práve problém, že architekti projektujúci kostoly veľmi často neberú do úvahy vnútornú výbavu kostolov, podľa kardinála Ravasiho sťažuje celú vec. „Úloha potom pripadne farárom, ktorí nezriedka siahnu po gýči a naru-

šia harmóniu. Oltár a ani oltárny obraz totiž nie sú v kostole čímsi druhoradým, prídavkom. A napokon, skúšobným kameňom každého sakrálného priestoru je až liturgia,“ zdôraznil kardinál Gianfranco Ravasi.

SPOJIŤ NEBO SO ZEMOU

Mario Botta na obranu svojich kolegov podotkol, že nové kostoly sú často príležitosťou na experimenty: „Niektoré snád môžu vyzerať ako garáž, ale to sa deje vtedy, keď objednávateľ nedokáže jasne sformulovať svoje očakávania.“

Švajčiarsky architekt však priznal, že zo všetkého najradšej projektuje kostoly: „Stavajú pred architektu veľkú úlohu: spojiť nebo so zemou a to za pomoci svetla.“ Podľa neho sa však musí jasne oddeliť posvätné a profánne a pri tom vyriešiť problém prahu, teda miesta, kde sa zo sveta prechádza do sakrálného priestoru. „Či sa vec podarilo, alebo nie, napovedia až pocity veriacich. Keď mi niekto povie, že sa mu v mojom kostole dobre modlí, znamená to, že som ako architekt nesklamal,“ vyznal sa Mario Botta.

Spracovala –at-/RV
(Snímky: CTV, wiki)

Predplaťte svojim blízkym

VOX
na rok 2015

Architekt Andrej Botek: Pri stavbe kostolov sa podceňuje umelecká a výtvarná stránka

Po kľáčačky vidieť krásu

Prednáša na vysokej škole, venuje sa pamiatkovým výskumom, publikuje, aktívne sa venuje aj výtvarnému umeniu. Architekt ANDREJ BOTEK.

Po skončení II. vatikánskeho koncilu došlo u nás k politickému „odmäku“, a tak sa v čase takzvanej Dubčekovej éry rýchlo začalo aj s výstavbou kostolov. Stihli už nové stavby reflektovať požiadavky koncilu?

Treba povedať, že koncil znamenal po všetkých stránkach nové výzvy a to ako pre kňazov, tak aj pre architektov – tvorcov nových chrámov. Tým, že sa začalo väčšmi prízvukovať, že chrám je miestom stretávania sa komunity okolo Pánovho stola, došlo všeobecne k zmene základnej architektonickej paradigmy koncepcie kostola ako takého. Dôsledky, ktoré sa tým prejavili v architektúre boli ďalekosiahle a možno si ich neuvedomovali ani samotní tvorcovia liturgických zmien. Pre architektov to bola výzva nanovo koncipovať fenomén kostola.

V zahraničí boli, prirodzene, podmienky úplne iné ako u nás. Všeobecne však možno povedať, že tých málo kostolov, vzniknúcich v Dubčekovskom odmäku, túto zmenu v zásade reflektovalo. Bolo to však obdobie pokusov a tápania na novej pôde, ktoré logicky vyžadovalo, aby sa začaté cesty overili a ďalej rozvíjali. K tomu už nemohlo dôjsť v dôsledku nástupu normalizácie a celkového útľmu v sakrálnnej oblasti, keď stavba nových kostolov bola nemysliteľná.

Na porovnanie uvediem, že v Poľsku bola situácia úplne iná. Tu aj za komunistickej éry vznikali nové kostoly, aj keď ich výstavba bola rôznym spôsobom brzdená. Je však zaujímavé, že mnohé nové chrámy sú charakteristické

novým, moderným výrazom, v interiéri sú však často riešené v duchu predkoncilovom. Tu treba poznamenať, že naše kostoly z obdobia prelomu 60-70-ych rokov sa pokoncilové zmeny snažili naozaj reflektovať.

Po odmäku nastala tvrdá „normalizácia“, ktorá okrem iného dala aj nekompromisný stop výstavbe kostolov. No po páde režimu však nastal doslova boom v budovaní Božích chrámov. Neviedli prirodzená túžba po kostole, ako aj ich nedostatok k istej živelnosti aj čo sa týka ich počtu, aj ich kapacít?

Vnímam to tak isto. Bolo to obdobie plné nadšenia, keď sa naozaj takmer každá obec púšťala do stavby „svojho“ chrámu. Istotne to všetko bolo s tými najlepšími úmyslami, ale priveľmi často tu vládla neprofesionalita a formálnosť. Tvorcami boli často len technicky školení projektanti bez výtvarného citu, takže mnohé stavby sú skôr utilitaristické provizóriá. Ale aj samotní architekti nemali skúsenosti s hlbším riešením fenoménu chrámu a na rýchlo produkované projekty často šablónovito preberali inšpirácie zo zahraničia alebo formálne historizujúce tvaroslovie. Stávali sa prípady, že kostoly, najmä v malom vidieckom prostredí, projektovali ľudia, ktorí nemali osobnú náboženskú skúsenosť a aplikovali skôr svoje skúsenosti zo stavieb kultúrnych domov. Potom len formálne aplikovali isté znaky, ktoré považovali za prejav sakrálnosti.

Po vojne je síce každý generál, ale predsa – dá sa teraz, s odstupom času, povedať, ako bolo treba riešiť vzniknutú situáciu?

Musím povedať, že úsilie riešiť túto situáciu tu bolo od začiatku. Vtedy som bol aktívny v skupine architektov a výtvarníkov, ktorí sa usilovali pomôcť kléru práve pri profesionálnom aspek-

te stavby chrámov, ktorú kňaz nemohol zodpovedne zvládnuť. Videli sme to vtedy ideálne a usilovali sme sa naozaj úprimne vypracovať také materiály, ktoré by čo najlepšie pomohli pri vzniku kvalitných sakrálnych stavieb. Spracúvali sme rôzne podnety, usilovali sme sa vniesť do života isté regulatívy a zásady a vypracovať aj istý manuál, ako postupovať pri stavbe chrámu od výberu umiestnenia až po realizáciu. Boli to však aj rôzne odbornotechnické usmernenia či principiálne otázky výtvarnosti a výrazovosti. Zdôrazňovali sme nutnosť súťaží a, prirodzene, aj odbornosť poroty. Poukazovali sme na nutnosť spolupráce a spoločného rozhodovania kňazov a príslušných odborníkov – architektov, sochárov, maliarov – nielen v súťažných porotách, ale aj v liturgických komisiách, v ktorých sme videli šancu duchovnej i odbornej garancie kvality. Vyvolali sme niekoľko seminárov a konferencií o problematike sakrálnej architektúry pre kňazov aj jej tvorcov.

Povedal by som, že potenciál tu bol od začiatku, len sa nepodarilo jeho dobré myšlienky presadiť do praxe v želateľnej podobe. Mnohé realizácie obchádzali liturgické komisie úplne, často sa odporúčenie nedodržalo, nie vždy bola kvalitne zastúpená odborná stránka.

Boli slovenskí architekti vedomostne pripravení na spomínaný boom?

Musím povedať, že nie. V tejto oblasti všetci začínali akoby od nuly. Staršia a stredná generácia mala skúsenosti len s budovami kultúrneho a spoločenského zamerania. Mladá generácia veriacich odborníkov, resp. jej časť, mala teoretické školenie, ktoré sa organizovalo ešte v období totality formou „tajných krúžkov“, na ktorých sa preberala problematika sakrálnej architektúry a umenia. Dušou týchto stretnutí bol architekt Hlinický, ktorý pozýval veľiká na v tejto oblasti – Ladislava Hanusa.

Celkovo tvorcovia teda pripravení neboli, často riešili otázku sakrálnosti formálnymi znakmi alebo historizujúcimi prvkami. Často si vytvárali svoje „ideové“ zdôvodnenia a vlastnú znakovosť, ktorú pokladali za sakrálnu, aj keď bola niekedy otázna jej vhodnosť. Prirodzene, seriózne úsilie uchopiť problematiku po všetkých stránkach zodpovedne, teda nielen technicky, ale aj „vnútorné“, tu boli, ale obrovský dopyt a rýchlosť realizácií nahrával skôr ľahším a zjednodušeným riešeniam, ktoré nezriedka pochádzali od neodborníkov.

Svetoznámy švajčiarsky architekt Mario Botta na obranu svojich kolegov architektov hovorí, že neraz samotný objednávateľ nedokáže jasne sformulovať svoje požiadavky.

Túto otázku je treba vnímať komplexne. Prirodzene, správca farnosti, duchovný, musí mať základnú vedomosť o tom, čo potrebuje a v akých kapacitách. Musí vedieť špecifikovať, či chce kostol a pre aký počet veriacich, či potrebuje pastoračné centrum, alebo riešiť farskú budovu a tiež, aké činnosti chce vo farnosti vykonávať. Ale nemusí vedieť tieto potreby detailne formulovať. Architekt je na to, aby požiadavky preniesol do územia, vytvoril najvhodnejšie využitie územia, riešenie prístupových trás, parkovísk, stanovil spôsob zástavby, objektovej a hmotovej skladby, dispozičné väzby. Je zle, ak kňaz má len hmlistú predstavu o tom, čo by chcel. Potom je zodpovednosť na architektovi, ktorý nemusí všetky potreby postihnúť.

Rovnako je zle, ak má kňaz definitívnu predstavu o tom, čo chce; myslím tým aj detailné riešenie stavby. Potom vlastne supluje architekta a opäť to po odbornej stránke nemusí dopadnúť najlepšie.

Ideálna je kompetenčná spolupráca oboch subjektov, pričom každý necháva tomu druhému priestor jemu vlastný. V tomto zmysle treba povedať, že najmä v prvých rokoch po zmene režimu, keď panovala veľká eufória, sa nevedeli požiadavky presne špecifikovať a často vznikli napríklad kapacitne predimenzované objekty alebo sa nedomysleli iné súvislosti. Dnes k tomu už nedochádza.

Profesor Ladislav Hanus upozorňuje, aby sa na kostol nehľadelo len zvonka, ale „má sa vnímať, čo je kostol, jeho vlastná podstata“. Zdá sa, že práve takéto vnímanie je univerzálny problém. Prečo?

Poľský Le Corbusier: Kostol Matky Božej Kráľovnej Poľska v Krakove-Novej Huti

To by si zaslúžilo celú štúdiu. V zásade ide o to, že dôvodom je výnimočné postavenie, ktoré v systéme architektonických typov práve tento druh stavieb vlastní. Sakrálna architektúra nenesie len posolstvo zákonitostí tvorby – kompozície, tvaroslovie, štýlov, prípadne funkčno-prevádzkových a typologických súvislostí. To, čo ju robí špecifickou, je práve oblasť transcendentná – je hmotnou demonštráciou duchovnej skutočnosti a sebaidentifikačným prejavom konkrétneho konfesijného spoločenstva. Nie je len miestom, ktoré vytvára možnosť zhromaždenia veriacich a výkon kultu, ale sa stáva jeho symbolickým reprezentantom. Je projekciou symbolických výpovedí o skutočnosti, ktoré nás prevyšujú a hľadajú odpovede na existenciálne otázky. Určuje prostredie stretnutia človeka s transcendentálnym, miesto kultu a rituálnej praxe.

Teda na uchopenie problematiky stavby chrámu nemôžu postačovať len odborné vedomosti – technické statické, dispozičné alebo umelecké. Áno, toto všetko vie vytvoriť dobre prevádzkovo fungujúcu stavbu, ale nie kostol. Ten si vyžaduje vnoriť sa do transcendentna, uviesť si, že tvorím miesto, kde Boh vstupuje v svojej veľkosti a obrovskej milosti, že sa tu znovu sprítomňuje obeta na Kalvárii, že sú tu duchovné obsahy, ktoré by mali byť v chráme takpovediac zakotvené. Mali by sa čítať z jeho atmosféry. A toto je jadro problému. Vytvoriť nielen dobrú stavbu, ale vytvoriť miesto, kde sa nebo dotýka zeme.

Z exteriéru sa dostávame do interiéru. Povedzme, že kostol zvonku zaujme, ale interiéru sa neraz javí akoby nedotiahnutý, respektíve výtvárne dotvorenie nie je na potrebnej výške. Je to vec peňazi či (ne)vkusu?

Toto je častý jav našich kostolov, no nielen u nás. Príčin je viacero. Na jednej strane ide o financie. Stáva sa, že prostriedky vystačia akurát tak na stavbu, často nie sú dobre odhadnuté, a potom sa, prirodzene, šetrí na tom, čo sa chápe ako niečo dodatočné a nepodstatné. Je predsa výhodnejšie ušetriť tak, že nezaplatím hodnotné umelecké dielo, ale kúpim z bežnej produkcie lacné sadrové devocionálie, temer vždy nevkusné, páčiace sa a gýčové.

No treba povedať, že umeleckú stránku interiérového stvárnenia často podceňuje aj samotný architekt, ktorý niekedy túto oblasť nedorieši, a tak ostáva na miestnom farárovi, aby sám rozhodoval. A na 90% nerozhodne dobre...

Stáva sa však, aj keď v menšej miere, že umelec si znovu presadzuje svoje koncepcie, bez ohľadu na názor farskej rady, a to v presvedčení, že chrám je miestom na to, aby bol pozadím pre jeho dielo. Potom sa stáva, že alebo nerešpektuje priestorové danosti, alebo prináša svojské vnútorné posolstvá. A tak to dopadne rovnako nevhodne.

Poznám prípady, keď interiéru riešil výtvarník, vytvoril síce umelecky kvalitné prostredie, ale tým, že nerešpektoval zákonitosti už zrealizovanej dispoziície, a tak v podstate prevádzku poriadne skomplikoval. Sú aj prípady, keď do hotového interiéru zasiahol správca farnosti a vytvoril rovnako neodbornú a problematickú skladbu.

Zo skúsenosti som presvedčený, že výtvarná a umelecká stránka sa vo všeobecnosti podceňuje a na umelecké diela sa prenášajú laické očakávania.

So samotnou stavbou sa už v podstate nedá nič robiť, no interiéru sa dá neskôr zmeniť a to aj výtvárne, aj funkčne. Myslíte si, že by sa to v niektorých prípadoch malo robiť?

>>>

Určite áno. Prirodzene, ideálne je, ak umelecká koncepcia interiéru organic-ky vychádza z architektonickej koncepcie. Ale aj zlú architektúru je možné korekciami zlepšiť. Niekedy to musia byť korekcie aj do dispozície, ale celkovo možno povedať, že umeleckou interiérovou tvorbou možno vytvoriť vhodný optický súlad. Treba však naozaj vlastniť isté penzum poznatkov, citu i komplexného ponímania. Chce to odborníka a nie „dobrého známeho“. Lebo toto sú otázky nanajvýš citlivé a laickým pohľadom sa nemusia domyslieť všetky dôsledky. Istým spôsobom sa tejto oblasti dotýkajú zásahy, ktoré na Západe súvisia s poklesom veriacej komunity, keď sa chrámy stávajú kapacitne predimenzované a hľadajú sa ich čiastočné využitie aj na iné účely. V tejto sfére je množstvo príkladov.

Ako má vyzerat' spolupráca medzi Cirkvou a architektom?

Spolupráca je najlepšia vtedy, ak každá strana je sama odborne pripravená v svojej oblasti a rešpektuje odbornosť druhej stránky. To neznamená, že Cirkev nemá čo hovoriť do umenia, ale ide o to, že nemá za umelca určiť spôsob, akým istú tému uchopí a stvárni.

Tu chcem poukázať na minulé obdobia, keď umeleckú výzdobu chrámov určoval ikonologický program, ktorý stanovovali samotní vzdelaní kňazi. Tu sa preslávil napríklad jezuita P. Andrea Pozzo. Dal presný scenár, libreto premyslené do súvislostí, ale umelecké stvárnenie ponechal umelcovi.

Prirodzene, duchovný nemusí byť tvorcom umeleckého programu, ale mal by byť zodpovedným partnerom architektovi a umelcovi. Som presvedčený, že v tomto smere je čo doháňať aj v príprave seminaristov. Myslím si, že táto oblasť formácie je podceňovaná. Kňaz, prirodzene, nemá byť architektom ani kunsthistorikom, ale potrebuje mať rozhľad v dejinách sakrálneho umenia, mal by mať základné poznatky o trendoch v súčasnom umení a architektúre, aby vedel „rozlišovať“, aby sa nemiešal do kompetencie iného, ale aby ani nerezignoval na svoj vlastný postoj.

Cirkev by mala dať jasné predstavy a koncepcie, jasne definovať, čo je jej záujmom. Mala by tvorcom pomôcť tým, že im predstaví bohatstvo kresťanskej tradície, symboliky, pomôže pri orientácii vo významovej a znakovnej sfére. Nemá však za nich riešiť odborné problémy prevádzky či tvarosloví a foriem. Táto spolupráca chce na jednej strane školeného duchovného, ktorý v základe pozná umeleckú a ar-

Interiér Kostola Sv. košických mučeníkov v Košiciach, 1990

chitektonickú problematiku, na druhej strane aj školeného architekta či výtvarníka, ktorý naopak pozná základné skutočnosti viery, liturgie a kresťanskej symboliky.

Podľa Maria Botta sú kostoly pre architekta príležitosťou k experimentom. Čo vedie architektov k experimentovaniu práve pri kostoloch?

Architekt, aj keď by bol neveriaci, cíti, že kostol je úplne svojský fenomén, kde môže uplatniť veľkú voľnosť kreativity a navrhnuť aj také formy, ktoré by pri iných stavbách nemohol zrealizovať. Cíti, že tu ide o osobité znakové posolstvo a cíti príležitosť prekročiť rôzne zviazanosti a obmedzenia a takpovediac sa „naplno nadýchnuť“. Prejaviť svoje vnútro, svoje vnímanie tvorby, uplatniť možno potláčané prejavy tvorivosti. Vie, že takúto možnosť už nemusí nikdy dostať, preto chce dať zo seba to, čo považuje za najlepší prejav svojej tvorivej osobnosti. Preto aj neveriaci architekti a umelci radi prijímajú tieto tvorivé výzvy. Cítia, že je to miesto prejavu ich slobodnej tvorivosti.

Do akej miery je experimentovanie architekta prípustné?

Platí stará zásada *omnia ad maiorem Dei gloriam*. Cirkev bola celé stáročia tým subjektom, ktorý podporoval rozvoj umení. Ak by bola Cirkev skostnatená trvala na jedinej forme, stavali by sme dodnes v duchu princípov ranokresťanských stavieb – nepoznali by sme gotiku, barok...

Preto Cirkev nemôže ostať zatvorená v bunkri tradície a musí viesť, že pokrok foriem je nutné podporovať. Tu treba ale vyzdvihnúť moment, keď by mal duchovný správca správne odhadnúť situáciu a prípadne zasiahnuť odbornos-

ťou zo svojej strany. Kostol totiž nie je miestom na individuálnu realizáciu niečej potlačenej osobnosti. Nie je galériou, ktorá má prezentovať genialitu tvorcu. Všetko toto má slúžiť na oslavu Boha, a nie jedinca.

Tu je vidno istú ambivalenciu. Na jednej strane nemožno očakávať, že umenie bude slúžkou, ktorá na rozkaz bude tvoriť len také formy, ktoré sa páčia laickej väčšine. Ale na druhej strane nemôže byť ani diktátorom, ktorý vyžaduje, aby pred ním všetci kapitulovali. A práve v tomto zmysle by duchovní správcovia mali byť dobre pripravení, aby vedeli „rozlišovať duchov“.

Na záver osobná otázka: Ktorý kostol je vášmu srdcu architekta najbližší?

Túto otázku nemám rád, lebo je veľa stavieb, ktorými som nadšený a zdá sa mi, že som potom nespravodlivý k ostatným. Páčia sa mi rôznorodé stavby – organické, aj prísnejších foriem. Ide mi tu skôr o celok, o tvarovú hru, kompozíciu, vyjadrenie sakrality, to, čím daná stavba „dýcha“. Súčasné konštrukčné a technické systémy prinášajú množstvo možností, ktoré v minulosti boli nemysliteľné.

Spomeniem však aj jednu skúsenosť z historickej architektúry. Keď som bol v Taizé, strávil som chvíľu v neďalekom románskom kostolíku. Keď som si kľakol pred presbytériom, zbadal som na stene malé rozetové okno s nádhernou modernou vitrážou. Okienko nebolo vidieť, ak človek stál; zakrýval ho vrchol víťazného oblúka. Ak ste ho chceli vidieť, museli ste si kľaknúť. Táto symbolika ma zasiahla. A ak nás takto zasiahne moderný kostol, vtedy je dobrý.

Za rozhovor ďakuje PAVOL PRIKRYL
(Snímky: archív, archív A.B.)

UMENIE DUCHA - Návrat súčasného umenia do chrámu

Madona

V jezuitskej Kaplnke Sedembolestnej Panny Márie v Piešťanoch pokračuje projekt pod názvom **UMENIE DUCHA – Návrat súčasného umenia do chrámu**. Projekt vytvára priestor pre diela súčasného umenia, ktoré odzrkadľujú kresťanské poslanstvo. Navracia ich do chrámu, kde kvalitné súčasné umenie – z rôznych dôvodov – často chýba.

Vianoce sú najradostnejšie sviatky roka, keď slávime príchod nášho Spasiteľa, Ježiša Krista, na tento svet. Začali sa sláviť v 4. storočí namiesto sviatku zimného slnovratu. Prvá oslava Vianoc 25. decembra je doložená v roku 354, aj keď zrejme nejde o historický deň Kristovho narodenia, len o jeho pripomienku.

Slovo *Vianoce* je pravdepodobne odvodené od nemeckého *Weihnachten*, čo doslova znamená *Sväté noci*. Sviatok je zároveň oslavou rodiny a hľadaním inšpirácie pre nasmerovanie vlastného života.

V histórii výtvarného umenia patrí ikonografický motív Panny Márie s malým Ježiškom k často zobrazovaným témam. Výtvarníčka MÁRIA RUDAVSKÁ pretavila tento motív do formy sochárskeho reliéfu cez vlastné osobité vnímanie a výtvarné videnie.

Panna Mária sa tradične zobrazuje aj ako ochrankyňa so širokým plášťom, pod ktorým sa môžeme ukryť a nájsť útočisko. U Rudavskej má Panna Mária namiesto plášťa ochranné krídla. Je obklopená oblakmi, ktoré môžu symbolicky predstavovať ajorské vlny. Pred sebou drží malého Ježiška a stojí na polkruhu, pripomínajúci polmesiac, ale aj loďku. Autorka tu citlivo prepája viacero tradičných symbolík spájaných s Pannou Máriou (Panna Máriaorská, Panna Máriaanjelská, Panna Mária Matka milosrdenstva atď.) a vytvára komorné dielo ako poctu a osobné vyznanie.

Mária Rudavská v svojej tvorbe opakovane prepája archetypálne motívy: postavy ochrancu, anjela a Panny Márie. Kurátorka Anna Ondrušková o jej tvorbe píše: „Nech už Rudavskej figuratívne alebo nefiguratívne artefakty zobrazovali čokoľvek, vždy je v nich obsiahnutá ,chrá-

mová' dôstojnosť. Jej drobná plastika si zachováva monumentálnosť, bez ohľadu na to, v akom materiáli sa umelkyňa vyjadruje.“

Dcéra Zuzana Rudavská, ktorá je tiež výtvarníčka, o jej postavách napísala: „Tí, ktorí chránia. Ochrancovia. To sú jej stvorenia. Okrídlené anjelské postavy, ochraňujú, aby sme prežili. Vo viere, že nie sme sami.“

-r-

PriestorNet

PRAVÝ
POHLAD
NA SVET

priestornet.com

Sakrálna diela sa prihovárajú srdcom toho, koho zobrazujú

Nemý kňaz

Sakrálna mozaiky a fresky – diela na stenách Božích stánkov. Nemajú schopnosť rozprávať, a predsa sú veľmi silno komunikatívne.

Aj mozaiky, aj fresky sú vlastný iný jazyk, prostredníctvom ktorého prehovárajú k ľuďom. Majú svoju výpovednú hodnotu v tom, čo zobrazujú a čo nám sprítomňujú.

Sakrálna diela sú v pravom zmysle exegetickou esenciou, pretože vychádzajú bezprostredne z Božieho slova. Aj preto sa ich tvorcovia usilujú, aby v každej mozaike a v každej freske bol prítomný Ježiš Kristus pod rozličnými spôsobmi. Ako Osoba (uzdravujúci, liečiaci, kriesiaci mŕtvych), inokedy ako Láska (milosrdný Samaritán) či ako Odpúšťajúci (márnotrpný syn) a pod. Toto všetko nie je ľudské slovo, ale Slovo Najvyššieho.

SVOJSKÁ REČ

Mozaika či freska je univerzálne slovo, ktoré je bez konca, trvá večne, ako večné je aj dielo, ktoré ho sprostredkúva. Je tu 24 hodín denne. Možno si ho vypočúť kedykoľvek vstúpime do chrámu a predstúpime pred neho.

Páter Kamil Dráb, CSsR, známy aj ako Don Camillo, nazval komunikačnú schopnosť sakrálnych výtvarných diel *nemý kňaz*.

„Na prvý pohľad sa zdá byť tento termín čudný, pretože pre mnohých z nás je kňaz ten, kto predovšetkým káže, hlása evanjelium,“ vysvetľuje Don Camillo.

lo. „Bez ohľadu na to, kto je akým kazateľom, lepším či horším, otázka znie, ako je prijímané jeho slovo v časoch, keď mnohí žijú vieru typu ‚Boh áno, Cirkev nie‘,“ dodáva kňaz-umelec. Hovorí, že práve tam, kde robí stupňujúci sa sekularizmus ľudí hluchými na hovorené slovo, azda je miesto a priestor pre iný typ „slova“.

Nemý kňaz hovorí srdcom. Inú možnosť nemá. Aj sakrálna diela hovorí srdcom toho, koho zobrazuje alebo čo zobrazuje.

Nakoniec dané dielo prehovára ku každému individuálnym spôsobom. „Aj keď je rovnaké, nemenné, každý deň to isté, predsa má pre každého iné slovo, práve to, ktoré potrebuje,“ pokračuje Don Camillo. Na otázku prečo, odpovedá: „To človek hovorí s Bohom a Boh je ten, ktorý počúva. To človek berie iniciatívu do svojich rúk. Či ďakuje, vďaka, prosí, ťažká si, to človek rozpráva. Následne Boh dá odpoveď. Možno nie hneď. No určite Boh neostane mlčať.“

ODLESK BOŽEJ PRÍRODY

Možno kvôli menšej tradícii, možno kvôli svojej trojrozmernosti, no asi kvôli obom, je mozaika v našich končinách výrečnejšia, komunikatívnejšia nemý kňaz ako freska.

Don Camillo vidí silu komunikatív-

nosti mozaiky aj v jej materiáloch: „Kým farby vyrobil kdesi vo fabrike človek, kameň pochádza od Boha.“ To isté platí aj o zlate. „Svojou hodnotou je výnimočné, keď ho použijem na ikonu, zakomponujem tam znak neba, Božej veľkoleposti a slávy,“ hovorí o používaných materiáloch Don Camillo.

Prírodný kameň hľadá u kamenárov medzi odpadom, brodí sa v potokoch... V prírode nachádza Boží odlesk, ktorý potom vloží do mozaiky. „Základným a veľmi dôležitým kameňom je svetlý mramor, ktorý sa dováža. Má viacero odtieňov, od snehobielej cez kávovú až po sýty oker,“ vysvetľuje Don Camillo. Používa sa na ruky, nohy a tváre. „Celá pokožka je tvorená len týmto kameňom a jeho rôznymi odtieňmi, čím sa docielu plasticnosť a jednoliatosť,“ hovorí kňaz-umelec.

Príroda ponúka aj modrý mramor, nazývaný *guatemala*. Veľmi často sa využíva na rúcha. Je to veľmi drahý materiál a páter ho dováža z Talianska.

Bez prírodného smaltu vari niet mozaiky. „Firma, z ktorej ho vozím, sídli neďaleko Verony a ponúka tisíc až tisíc dvesto odtieňov. Niektorí sa ma pýtajú, čím som to maľoval. Ale tu niečo také neprichádza do úvahy. Využívajú sa farebné materiály, ktoré sa už ničím nedofarbujú, pretože inak by sa stratil význam mozaiky,“ vysvetľuje páter.

A tak vďaka prírodným materiálom má mozaika svoju stálu farebnosť. Pri mozaikách s použitím prírodných materiálov hrozí po značne dlhom čase skôr zvetranie ako vyblednutie farieb. „Ale aj to treba brať s rezervou, pretože sú väčšie aj tvrdšie prírodné materiály. Žula, čadič alebo andezit v podstate nemajú šancu zvetrať,“ uzatvára Don Camillo, ktorý namiesto štetca a farieb vytvára biblické obrazy zo štiepaného kameňa, zo smaltu a z 24-karátového zlata, zaliatého medzi dve vrstvy skla.

Prírodný materiál zmiešaný s ľudským potom, neraz aj s krvou – mlčiace, no predsa tak výrečné dielo. Dielo človeka hovoriace o Bohu. Dielo, skrz ktoré sa Boh prihovára človeku. Nemý kňaz.

PAVOL PRIKRYL

(Ilustrácia: Ježiš Kristus-Dobrý pastier, detail, Kaplnka sv. Cyrila a sv. Metoda, Kráľová pri Senci)

Predplatte si

VOX

na rok 2015

Páter Kamil Dráb, CSsR: Už aj na Slovensku začína rásť záujem o sakrálnu mozaiku

Slúži Bohu v montérkach

Začínal písaním ikon, neskôr vytváral fresky, oltáre a bohostánky, teraz sa venuje tvorbe kamenných mozaík. Jeho najväčšie a najúchvatnejšie dielo sa nachádza v gréckokatolíckom Chráme Premenenia Pána v Spišskej Novej Vsi. Páter KAMIL DRÁB, CSsR, ktorého mnohí poznajú ako Dona Camilla.

Na Slovensku vás poznajú pod menom Don Camillo. Zmena mena u nás nie je až tak bežná...

Nie je nič výnimočné, ak si človek pozmení svoje meno. Vždy to bol znak novej etapy v ľudskom živote. V mojom prípade je to spojené s časom, keď som sa začal plne venovať špecifickej sakrálny tvorbe v oblasti mozaiky. Počas pobytu v ateliéri Centro Aletti v Taliansku si kolegovia moje meno zjednodušili na Don Camillo. A to mi zostalo.

Kedy ste v sebe objavili umelecký talent?

Neviem, prišlo to ako blesk z jasného neba. V rodine sa tomu nikdy nikto nevenoval. Ja som začal maľovať až v seminári v Bratislave. Boli tam spolužiaci, ktorí sa venovali linorytu či gumotlači. Bolo to v čase socializmu a týmto spôsobom sa pripravovali primičné obrázky pre piatokov, keďže vtedy sa vôbec nedali legálne kúpiť. U nás vo východnom obraze dominovali ikony, ktoré sa mi zo začiatku veľmi nepáčili, ale „okukával“ som to a vravel som si, že to asi nie je až také ťažké. Investoval som nejaké finančné prostriedky na nákup materiálu a uro-

S pátrom M. Rupnikom

bil som zo dve ikony. Hneď sa to ujal, pretože to už bolo čosi nové.

Aj prvú ikonu, tú klasickú na dreve, som napísal ešte ako bohoslovec. Dnes ju mám, zdobí moju izbu v kláštore. V mojom ďalšom úsilí ma potom veľmi podporili bratia v poľskej reholi, ktorí ma utvrdili v tom, že slúžiť Bohu mám práve písaním ikon. A v holandskej reholi v Brede ma páter Mayer nezištne zasvätil do všetkých tajov ikonografie.

Pristavme sa pri pojme ikona. Vnímate ju ako umelec či ako teológ?

Ako hovorieval kardinál Špidlík, najprimitívnejším spôsobom komunikácie bola kresba, obraz, pretože už pračlovek v jaskyni začal kresliť na stenách isté znaky a symboly. Dá sa teda povedať, že ešte predtým ako bolo ľudské slovo, bol obraz. A tak môžeme začať od toho, že aj sakrálny umenie alebo v širšom slova zmysle obraz, je istým nástrojom komunikácie medzi človekom a Bohom. Naše chrámy byzantského obradu, v interiéri ktorých dominuje práve ikona, sú toho markantným dôkazom. Vezmime si napríklad vznik ikonostasu. Bola to otvorená hovoracia Biblia, ktorá v istej miere riešila problém negramotnosti, ale na druhej strane bola najjednoduchšou cestou k zjednoteniu sa človeka s Bohom. Komunikovať znamená zjednocovať sa s Bohom. Ak sa človek učí komunikovať s Bohom, dokáže komunikovať aj s človekom. V tom platí matematická úmera. Teológia má v podstate ten istý cieľ.

Takže ako treba vnímať ikonu?

Ikona ani nie je tak obraz, ako skôr duchovný pojem, odraz niečoho živého v ľudskej mysli, obraz predobrazu. Ikona je Obraz Božieho Slova.

Jednota Obrazu a Božieho Slova je vrcholom ikony.

Táto jednota sa dosahuje komunikáciou, čo je najpodstatnejší atribút ikony. Pri pohľade na ikonu komunikujeme s predobrazom. Vtelením Ježiša Krista sa Logos zjavuje ako obraz Syna, ktorý nám je dostupný. Poznávame ho a skrz neho poznávame Otca. Vzťah k obrazu je vzťahom k zobrazenej osobe. Obraz je teda iba prostredníkom medzi pozorovateľom a zobrazenou osobou. Bazil Veľký povedal, že „úcta preukázaná obrazu patrí predobrazu.“ Ikona je tak pravým miestom na skutočnú komunikáciu medzi človekom a Bohom a tým pádom aj medzi človekom a človekom. A to je aj poslanie, ak chceme – misia nášho Centro Arte.

Ako ste sa dostali k freskám?

Keď som po vysviacke pôsobil v Starej Ľubovni, chrám tam ešte nebol dostavaný a ani interiér nebol dokončený. Zaoberali sme sa práve výzdobou interiéru. Prišlo niekoľko umelcov s návrhmi, ale sumy, ktoré si za to zapýtali, sme neboli schopní dať dokopy. A tak som zvažoval všetky okolnosti s vedomím, že dovtedy som sa venoval len písaniu ikon. Rozhodol som sa však, že to skúsím. Vravnel som si, bude tam lešenie zakryté plachtou, ak sa to podarí odhaliť to, ak nie pretrieme to farbou. S hotovou prácou som bol spokojný, a tak sme odhaľovali...

Pretože sa v staroľubovnianskom chráme často zastavovali pútnici idúci do Litmanovej a dielo sa im páčilo, postupom času prišli aj ďalšie ponuky na maľbu fresiek.

Venovať sa freskám, aj keď s talentom, ale predsa len náturista bez odborného vzdelania...

Uvedomili si to aj predstavení. Rozhodli, že pôjdem študovať tvorbu mozaiky do Talianska. Prišlo to ako blesk z jasného neba – a ja som nena-mietal...

V roku 2005 som odišiel na štúdium mozaiky a sakrálneho umenia do Ríma. Tam som pôsobil dva roky v umeleckom ateliéri Centro Aletti pod vedením jezuitov otca kardinála Tomáša Špidlíka a pátra Marka Rupnika.

Centro Aletti je známe ako inštitúcia, ktorá sa zameriava na zblíženie kultúr a duchovného dedičstva kresťanov Východu a Západu, pričom sa väčšmi stretávame s ich vedeckou a vydavateľskou činnosťou.

To áno, ale venuje sa svojmu poslaniu aj v oblasti umenia. A musím dodať, že práve v oblasti umenia dosť výrazne.

Otcom tejto inštitúcie bol kardinál Tomáš Špidlík, ktorý sa najviac zaslúžil o syntézu medzi teológiou Východu a Západu. Podstatným prínosom v tejto syntéze nepochybne bola a je aj oblasť umenia. Je to vlastne hľadanie syntézy vo forme umenia. Inými slovami, bohatstvo Východu, v tomto prípade umelecké, sa usiluje transformovať do latinského prostredia. A práve tomu sa v rámci Centro Aletti venuje ateliér, ktorého podstatnou časťou je tvorba umeleckých diel, najmä mozaiky a popri nej možnosť teologického štúdia.

V ateliéri Centro Aletti ste strávili dva roky. Určite to bolo pre vás úžasné obohatenie.

Ocitol som sa v novom prostredí, kde som bol obklopený novými ľuďmi. Takže to je mojím spôsobom jedno bohatstvo. Druhým bohatstvom sú skúsenosti. Veľkou skúsenosťou bolo žiť v blízkosti kardinála Špidlíka. Bolo vždy veľkým zážitkom počúvať ho, zvlášť keď hovoril o Byzancii po teologickej stránke. Bolo ozajstným zážitkom počuť jeho exegézu k rôznym dogmám, k rôznym pravdám, vyjavovým aj prostredníctvom ikony.

Určite aj jeho žiak, jezuitský páter Marko Rupnik, je človek, ktorý v teo-logickej rovine má čo povedať dnešnému svetu.

Veľkou skúsenosťou pre mňa bolo aj cestovanie takmer po celej Európe, kde sme robili mozaiky. V priemere vy-chádzala jedna montáž mozaiky na dva mesiace, takže viac-menej za tie

Scaldafero, Taliansko, realizácia mozaiky

dva roky som sa zúčastnil na asi desiatich montážach väčšieho či menšieho charakteru. Tieto pobyty neboli len stretnutím sa s mozaikou priamo v teréne, ale zároveň aj skúsenosťou s miestnou cirkvou.

Dôraz môjho pobytu bol však kladený na rozvíjanie talentu a prácu v ateliéri, ktorá bola väčšinou zameraná na tvorbu mozaiky. Bolo to moje prvé stretnutie sa s mozaikou. Ocitol som sa priamo v „kuchyni“ mozaiky.

Odvtedy je asi problém stretnúť vás v reverende či v kňazskom civile...

(*Smiech*) Slúžim Bohu v montérkach a v starých svetoch...

Často sa však stretávam s otázkou, či mi nechýba pastorácia. Cítim to do istej miery ako hendikep, ale na druhej strane to vnímam aj ako obeť v prospech toho, aby sakrálne umenie, ktoré tvorím, bolo naplnené Svätým Duchom.

Na jednej strane teda svojím spôsobom ujma, na druhej strane sa ju však usilujem pretaviť do čohosi, čo posväť, pomaže dielo, ktoré momentálne tvorím.

Mozaika, najmä sakrálna, nie je na Slovensku bežný druh umenia. Neobávali ste sa po vašom návrate začať s tvorbou mozaík?

V Taliansku sme sa nevedeli zastaviť, toľko práce sme mali, na Slovensko som však prichádzal s istými obavami, ako tu bude tento druh umenia prijatý. Jednak je to v našich zemepisných šírkach neobvyklý druh umenia, ktorý je charakteristický pre Stredomorie, a navyše, vstupné náklady sú veľmi vysoké a samotná realizácia je tiež dosť náročná.

Aká bola či je slovenská realita?

Zatiaľ je na Slovensku prekvapivý záujem o mozaiku. Sám by som to však nikdy nezvládol. Mám okolo seba partiu ľudí, ktorá mi pomáha, a to nielen v exteriéri, ale aj v ateliéri. Aj keď na druhej strane musím priznať, že v Taliansku sme v ateliéri pracovali nepre-tajne a boli sme šesťnásti. Tu je tempo práce pomalšie, čo mi vyhovuje, pretože si treba aj oddýchnuť.

Nikdy som sa nebál veľkých výziev, a tak keď prišla ponuka zo Spišskej Novej Vsi, aby náš ateliér realizoval mozaiku v Chráme Premenia Pána, neváhal som. Bola to prvá veľká výzva pre ateliér Centro Arte na zrealizovanie mozaiky v celom interieri na ploche približne 450 štvorcových metrov. Dlhú sme na tom pracovali a po dokončení som čakal, aká bude odozva. Naozaj ma potešilo, keď túto mozaiku vyhlásili za jeden zo siedmich divov Spiša.

Aké sú špecifiká pri tvorbe mozaiky?

Mozaika je v porovnaní s maľbou či s ikonou náročná, pretože jej podstatnou časťou je používanie trojrozmerného materiálu. V našom prípade hovoríme buď o prírodnom kameni alebo o smalte, čo je farebné sklo, v plnej jeho hrúbke či hĺbke. Technika spočíva v ukladaní jednotlivých malých elementov, malých kociek do lepidla, pričom sa sleduje vytvorenie istého obrazu.

Ako vzniká mozaika?

Najprv sa spracuje návrh vo forme samotného dizajnu, následne sa pristupuje k samotnej realizácii diela. Začína sa zväčša v ateliéri, kde sa vyrábajú jednotlivé postavy a časti mozaiky, ktoré si vyžadujú väčšiu trpezlivosť a pohodnosť pri práci. Ide o najdôležitejšie

» »

časti výjavu, preto sa realizujú na pracovných stoloch v pohodlí ateliéru. Neskôr sa jednotlivé figúry alebo časti zoskupení prevezú, v našom prípade zväčša do daného chrámu. Tu nasleduje montáž postáv na stenu, ktorá bola vopred pripravená. Poslednou etapou je spracovanie pozadia a dekoru, to znamená dotvorenie zvyšného priestoru okolo postáv.

Aký veľký je jeden kúsok mozaiky?

To závisí od celkovej veľkosti mozaiky, ako aj od jej jednotlivých detailoch. Pri očiach a tvorení tváre, čo sú najväčšie detaily, ide o kúsky, pri ktorých potrebujeme na ich uchopenie pinzetu. Druhým extrémom sú obrovské kusy, ako napríklad v talianskom Como Lago. Tam sa realizovala mozaika Krista sediaceho na tróne. Trón bol vytvorený z jedného obrovského kusu kameňa, ktorý na stenu montovali až traja ľudia. Takže pokiaľ ide o veľkosť, sú tu dva póly. Všetky ostatné sa odohráva medzi nimi. Dekorácia sa môže vytvárať rôznymi líniami, v ktorých sa použijú kocky travertínu s rozmermi 5x5 mm až po bežnú kocku, ktorá má rozmer 10x10 mm. Rôznorodosť rozmerov je naozaj obrovská.

Čísla vedia dakedy povedať viac...

Počas môjho pobytu v Taliansku jedna z najväčších mozaík bola realizovaná v Madride. Mala okolo 400 štvorcových metrov. Na jej zhotovení sme sa počas štyroch týždňov podieľali 18. Na realizáciu madridskej mozaiky sa vypravil kamión, ktorý viezol 10 až 12 ton materiálu. Prirodzene, že je ťažké uviesť počet malých kociek. Ale myslím si, že aj napriek tomu to dáva dosť dobrý obraz o náročnosti tejto práce. Zvlášť, keď si uvedomíme, že každú kocku, ktorú potrebujeme, musíme spracovať ručne.

Na čo kladiete dôraz pri tvorbe mozaík?

V mozaike je dôležitým faktorom dynamika, ktorá sa dá dosiahnuť rôznou štruktúrou. Tiež je dôležité, aké je pozorovacie miesto danej mozaiky. Je rozdiel, ak sa na niečo pozeráte z 10 metrov alebo z 50 metrov. Drobný kamienok je z veľkej vzdialenosti v podstate neviditeľný.

Pre mňa je dôležité zobrazit' dobre známe témy a obrazy z Biblie v takej dynamike, aby boli príťažlivé aj pre súčasného človeka. Nemôžem predsa urobiť hocičo a nanútiť to iným, aby sa im to páčilo, pretože je to taký a taký svätý. Preto si vždy kladiem otázku, ako

Bazilika Zosnutia Presvätej Bohorodičky v Lutine

svätca vyobraziť tak, aby aj súčasný človek dokázal vnímať jeho svätosť.

Určite to platí aj o aktualizácii známych biblických obrazov a príbehov.

Áno, na sto percent. Je dôležité, aby tematika korešpondovala s dobou. Pri jednej realizácii sme stvárnilí Mojžišovu matku a faraónovu dcéru. Myslím si, že to bol zásah do čierneho.

Prečo?

Problémom dnešnej doby je konzumizmus. Prvoradá je kariéra, majetok, zážitky a cestovanie. Vytratila sa túžba stať sa rodičom. V obrovských vilách nie je miesto pre viac detí. Znamená to príliš veľa zodpovednosti, veľa práce a obetovania sa, preto je problém prijať dieťa – Boží dar. Príbúda odložených alebo zavraždených nemluvniatok. Táto doba svojou lenivosťou a pohodl-

nosťou prináša to, že nemáme problém zbaviť sa dieťaťa ako nepotrebného téglika od jogurtu...

V protiklade k tomuto prístupu stojí už Mojžišova matka. Vie, že sa faraón snaží vyvraždiť všetkých chlapcov židovského pôvodu. Môže sa podvoliť a nechať dieťa zabíť, alebo na seba vziať riziko ako matka, vložiť ho do Božích rúk s vedomím, že sa nikdy nedozvie, čo sa s ním stalo. To je jedna z našaších tragédií rodičov, nevedieť, kde je ich dieťa a či je ešte nažive. Aj bolesť Mojžišovej matky je nesmierna. Namísto smrti vyberá pre syna v podstate tú najmenšiu nádej.

Písmo Sväté je nanajvýš aktuálne aj v tejto dobe. Ja sa len pokúšam vyobraziť biblické témy čo najpríťažlivejšie pre človeka 21. storočia.

Za rozhovor ďakuje PAVOL PRIKRYL
(Snímky: Centro Arte)

Graceanne dávali odborníci iba päť percentnú šancu na prežitie, dnes je to šikovné dieťa

Graceanne je zázrak

Predčasne narodené dievčatko Graceanne z Gainesville v štáte Georgii v USA, zvíťazilo nad prognózami lekárov, podľa ktorých malo len tú najminimálnejšiu nádej, že bude žiť. Darí sa mu a jeho rodičia sú vďační za tento zázrak predovšetkým Pánu Bohu.

Podľa reportáže v *The Gainesville Times* Graceanne Payneovej dávali iba päť percentnú šancu na prežitie. Lekári rodičom Melisse a Kevinovi Payneovcom trvdili, že aj keby prežila pôrod, bude mať minimálnu kvalitu života a bude ich vyčerpávať.

„Verím, že pre všetky deti existuje dôvod, pre ktorý sú počaté. Je našou úlohou, aby sme sa pokúsili ich ochraňovať a podporovať, keď to potrebujú, aj keď je to ťažké alebo veľmi vyšilujúce. To, čo niektorí považujú za bremeno pre svoju rodinu, stále ostáva darom od Boha,“ povedala Melissa Payneová.

PÄŤ PERCENT NA ŽIVOT

Melissa po celý čas bojovala za svoju dcérku Graceanne a tento úžasný výsledok pritiahol záujem verejnosti o jej rodinu a ich skúsenosť. „Graceanne bojovala aj napriek všetkým negatívnym vyhladkam, Sme veľmi šťastní, že sme ju priviedli na svet. Môžeme tak všetkým umožniť spoznať ju a jej príbeh a dozvedieť sa o zázraku, ktorým ona sama je,“ povedala Melissa.

Zo začiatku bola Melissina ťarchavosť s Graceanne bezproblémová. Ani nie v strede ťarchavosti jej však vytiekla plodová voda. Lekári na pohotovosti jej povedali, že musí Graceanne porodiť v priebehu najbližších 24 až 72 hodín. „Vtedy malička nemala ani 19 týždňov, nebola by schopná prežiť,“ spomína matka Graceanne Melissa Payneová. Podľa väčšiny lekárov je totiž najskorší termín na predčasný pôrod so šancou prežitia 24 týždňov.

Manželia Paynovci navštívili najbližšieho špecialistu, ktorý im však neponúkol nijakú nádejnú budúcnosť. Nenarodenej Graceanne dal menej ako 5 percentnú šancu na prežitie. Povedal rodičom, že ak by aj prežila, bude mať veľmi nízku kvalitu života a bude bremenom pre rodinu. „V podstate mi po-

vedal, že toto sú karty, s ktorými hráme, a že ich budeme musieť zložiť a začať odznovu,“ opísala svoje dojmy Melissa.

Paynovci sa však nevzdávali a rozhodli sa nájsť pôrodníka, ktorý by bol ochotný venovať sa Melisse a mat' dohľad nad jej tehotenstvom.

VYMODLENÁ

Ultrazvuk ukázal, že srdce Graceanne bije, ale lekári stále neboli veľmi optimistickí. „V nemocnici som každý deň oddychovala na posteli a keď som cítila, ako sa bábätko vo mne hýbe a kope, hneď som išla za lekárom a on sa vždy iba zamračil a prikývol. Urobila som všetko preto, aby som zostala silná a snažila som sa nerozrušovať,“ opisuje Melissa svoj pobyt v nemocnici.

Počas nasledujúcich siedmich týždňov ju každé ráno navštevoval manžel Kevin s ich dcérkou Allie Claire. Aj Melissa s nádejou čakala na návštevy rodiny, priateľov a diakona z Cirkvi. Modlitba jej bola duchovným pokrmom.

Graceanne sa narodila cisárskym rezom po tom, čo mala iba 26 týždňov a vážila necelých osemsto gramov a merala 30 centimetrov. Najväčšou obavou lekárov bolo, že nemala dostatočne vyvinuté pľúca, aby mohla sama dýchať. Problém bol aj vo veľkosti bábätka. Graceanne nebola ešte dostatočne veľká, aby mohla ísť na jednotku umelého dýchania.

„Prebrala som sa na zotavovni a spýtala sa, kde je dieťaťko. Povedali mi, že je na jednotke intenzívnej starostlivosti pre novorodencov a má dosť pľúcneho tkaniva, aby mohla dýchať,“ hovorí Melissa.

Stav Graceanne sa časom zlepšoval, jedine raz prežila šok, keď ju omylom odpojili od umelého dýchania. Domov išla jeden deň po pôvodnom termíne

pôrodu, po 6 týždňoch na kyslíku a 97 dňoch na jednotke intenzívnej starostlivosti pre novorodencov.

S BOŽOU POMOCOU

Teraz má Graceanne poldruha roka, váži asi 7 kilogramov, lozí a učí sa robiť prvé kroky. Napriek predpovediam lekárov, že Graceanne bude mať „osobitné potreby“, dosiahla všetky znaky a schopnosti príslušné jej veku.

Melissina dobrá kamarátka Carolanne Owenbyová nazýva Graceanne „najväčším zázrakom, aký v živote poznala“. „Stále a zo všetkých strán sa hovorilo, že Graceanne tu nemá čo robiť a že tu nebude. A ona nielenže tu je, ale sa jej aj darí,“ povedala Carolanne. Podľa nej je to z veľkej časti svedectvo o Graceanneinej mame. „Melissa je jedna z najsilnejších ľudí, ktorých poznám. Bez prestávky bojovala za svoju Graceanne a odmietala prijať, nie ako odpoveď. To je dôvod, prečo je Graceanne tu a prečo sa jej darí,“ tvrdí Carolanne Owenbyová.

Samotná Melissa pripisuje záchranu života svojej dcéry Pánu Bohu: „Určite bola v jej prežití Božia ruka. Bezpochyby má zmysel, že tu Graceanne je. Bolo to tak určené. A my sme veľmi šťastní, že sme jej dali šancu.“

-r-/LNS

Matka osemnástich detí v svojej knihe dáva nazrieť do bežného života svojej veľkej rodiny

Tajomstvo šťastia

Ešte dve generácie dozadu neboli mnohopočetné rodiny nič mimoriadne. V súčasnosti už rodina s tromi deťmi je skôr rarita, o rodiny s desiatimi deťmi majú záujem dokonca aj liberálne médiá.

Klesajúci počet mnohopočetných rodín, najmä v západnom svete, vyvoláva prirodzený záujem o tieto rodiny. Preto niet divu, že v roku 2008 prišla britská televízna stanica BBC s projektom na dokument *Najväčšie rodiny sveta*.

Prvá voľba producentov BBC smerovala do španielskej Barcelony. Nebolo to náhodné rozhodnutie, pretože tu žije rodina s najväčším počtom školo-povinných detí nielen v Španielku či v Európe, ale pravdepodobne aj na svete. Manželom Rose Pich-Aguilera Roca a Josému Mariá Postigovi totiž Boh požehnal osemnásť detí, z ktorých žije pätnásť!

NIČ ZLOŽITÉ

Prirodzene, že po „prevalení sa senzácie“ neuveriteľne stúpol záujem médií o túto katalánsku rodinu. V podstate všetci chceli vedieť len jedno: ako vyzerá každodenný život v tak veľkej rodine. Keďže počet žiadostí o rozhovory, reportáže či dokumenty bol už viac-menej nezvládnuteľný, „multimama“ Rosa dala na radu svojej priateľky a rozhodla sa napísať knihu, aby odpovedala na najprirodzenejšiu a na najčastejšie sa opakujúcu otázku: „Ako to zvládnete?“

A tak v lete v roku 2013 vznikla kniha s názvom *Cómo ser feliz con 1, 2, 3... hijos*. Prvý jazyk, do ktorého bola kniha preložená je práve slovenčina. V jeseni tohto roku vydavateľstvo Redemptoristi-Slovo medzi nami v spolupráci so Združením pre rozvoj rodiny vydalo preklad knihy s názvom *Ako byť šťastná s 1, 2, 3... deťmi*.

Hneď na začiatok treba povedať, že kniha nie je akýsi manuál výchovy, ani výsledok nejakého štúdia pedagogiky,

ale životnej praxe. Ako píše autorka, jej „zámerom bolo sprostredkovať, že rodinný život nie je nič zložitá a že človek môže každý deň uprostred vlastnej rodiny prežívať veľmi uspokojivo“.

Podľa toho, ako autorka opisuje bežný deň, tak môžeme dodať, že nielen uspokojivo, ale aj s humorom.

PRIPÁLENÝ REZŇ

Kniha je naozaj každodenný príbeh „nekaždodennej“ rodiny, ktorá sa borí so svojými problémami. Život v mnohopočetnej rodine je však najmä úžasným doslova dobrodružstvom, v ktorom je každý deň iný ako tie predchádzajúce.

Na druhej strane to však nie je príbeh až tak vzdialený od života bežnej, na deti „chudobnejšej“ rodiny. Len všetko sa násobí. Aj starosti, aj bolesti, no najmä láska. Tá priam „srší“ z celej knihy. Rosa sa sem-tam aj trochu posťažuje, ale s humorom sebe vlastným vzápätí opisuje riešenia. A vari to najdôležitejšie riešenie, mohli by sme povedať univerzálne, sa vinie celou knihou: „Je dôležité myslieť na ostatných. Keď sa rozhodujeme medzi najlepším rezňom a pripáleným rezňom, nechať ten najlepší pre toho, kto sedí vedľa, a zjesť ten pripálený.“ A takéto riešenie sa dá aplikovať aj v trojčlennej rodine. Len v tej mnohopočetnejšej je tých pripálených rezňov asi viac... Ale ako píše

Rosa: „Čím väčší človek miluje, tým väčší je šťastnejší.“

JEDEN TÍM

Po prečítaní knihy vari každý potvrdí, že Rosina rodina je šťastná. Nie je to však „knižné“ šťastie, ale skutočné, vyplývajúce zo vzájomných vzťahov. „Spolu tvoríme jeden tím a navzájom si pomáhame“, hovorí Rosa.

Doňa Rosa síce miestami pôsobí ako generál a jej niektoré zásady či metódy sa môžu mnohým zdať prítvrdé či zastarané, no svoj postoj zdôvodňuje španielskym príslovím: *Kto ťa ma naozaj rád, ten ťa rozplače*. Príkazy či zákazy jej deti neraz rozplakali, ale je neodškriepiteľný fakt, že na deti „musíme byť nároční a vedieť im povedať NIE“. A tak keď sa deti hádžu o zem a plačú, Rosa im lakonicky povie: „Život je ťažký.“

Je prirodzené, že ľudia zaujima, ako tak početná rodina rieši rodinné financie. Rosa túto tému nezamľčuje, práve naopak, priamo či nepriamo sa premieta do väčšiny kapitol. Aj o financiách sa rodičia rozprávajú s deťmi: „Keď sa pred niekoľkými rokmi začínala kríza, svojím deťom som vysvetlila, že bude trvať niekoľko rokov, a že sa na ňu musíme pripraviť.“

Kríza však podľa Rosy „zbystruje dôvtip“: „Môj manžel si dokonca urobil prieskum trhu, ktorá pekáreň má najlepší pomer gramáž–cena.“ S jednou pekárňou, hoci je trochu vzdialenejšia, má rodina dohodu: majú zľavu 25 centov na každý kus chleba. Keď sa to vynásobí dvanástimi kusmi na deň... „Sme ich VIP klienti“, dodáva Rosa.

Prezrádza, že u nich sa nakupuje cez internet raz za mesiac, čerstvé potraviny kupujú raz za dva týždne.

Na záver knihy prezrádza Rosa „tajomstvo, ako to robí“: „Moje tajomstvo je privstať si a ísť každý deň na svätú omšu.“ A k tomu s manželom Joséom vedú aj svoje deti. „Učíme ich milovať a priblížiť k tomu, ktorý neprestáva rozdávať more milostí, potrebných na život v pokoji a radosť,“ uzatvára doňa, Rosa matka pätnástich žijúcich detí.

PAVOL PRIKRYL

NAŠA ŽILINSKÁ DIECÉZA

DUCHOVNO – SPOLOČENSKÝ ČASOPIS PRE CELÚ RODINU

Predplatné
s darčekom od nás :)

aj s darčekom
od nás

Darujte svojim blízkym **PREDPLATNÉ**
časopisu Naša Žilinská diecéza **na rok 2015**

Ak máte záujem o predplatné napíšte na
icommunio@gmail.com

18,- Eur

Cena 18,- Eur je uvedená aj s poštovným a baľným na celý rok.

LUX
TELEVÍZIA

*Nebolo pre
nich miesta.*

Lk 2, 7

Požehnaný čas vianočných sviatkov s Televíziou LUX!

Štedrý deň 24. 12. 2014

16:30 Malí ohlasovatelia
/animovaný film/

**18:50 Doma je doma:
Nebolo pre nich miesta**
/vianočný špeciál/

20:00 Svätá Bernadeta z Lúrd
/film/

**21:30 Polnočná svätá omša
z Vatikánu**

Narodenie Pána 25. 12. 2014

9:00 Svätá omša z Katedrály
sv. Emeráma v Nitre

12:00 Urbí et Orbí /vianočné
posolstvo a požehnanie
pápeža Františka/

16:00 Vianoce s Kandráčovcami
/vianočný koncert/

17:35 Príbeh o Noemovej palici
/animovaný film/

20:00 Ježiš Nazaretský (1/4) /film/

Sv. Štefana 26. 12. 2014

10:30 Svätá omša z Katedrály
sv. Martina v Bratislave

15:15 Judit /muzikál
zo židovského prostredia
v rómskom prevedení/

17:30 Hermie a vianočný koláč
/animovaný film/

19:40 Stojí to za to! /svedectvá
manželských párov/

20:00 Ježiš Nazaretský (2/4) /film/

Vďaka tradícii a dokumentom z Kumránu sa mohol určiť čas narodenia Ježiša Krista

Nekresťan potvrdil tradíciu

Deň narodenia Ježiša Krista býva v poznámkach pod čiarou na príslušných miestach Nového zákona uvádzaný ako neistý. Akoby sa skoro vžilo, že to nebol 25. december, hoci pre to nie sú nijaké dôkazy. Biblické komentáre síce nezabudnú správne dodať, že to nič nemení na historicosti Ježišovej osoby, ale dojem, ktorý to zanecháva, je skôr rozpačitý.

Ferragosto je v Taliansku pojem. Už od čias starého Ríma sa slávi *feriae Augusti*, prázdniny cisára Augusta, keď každý, kto môže, vyrazí z miest *ad aquas*, k moru, k riekam a jazerám, do hôr.

Katolícky spisovateľ a novinár Vittorio Messori pred časom navrhol, aby sa Vianoce preniesli na 15. augusta, keď je v Taliansku sviatok Ferragosto. Tým by sa vraj ľudia zbavili gýčového vianočného osvetlenia, predvianočného zhozu, nákupnej horúčky, saní ťahaných sobmi a vezúcich Santa Klauza, dokonca aj písaniu obligátnych prianí a dávaniu darčiekov. Vychádzal totiž z rozšíreného presvedčenia, že dátum narodenia Pána, 25. december, sa stanovil bez historického podkladu, len aby sa vytlačil vplyv pohanského slávenia zimného slnovratu. Musel sa však verejne kajať. Donútili ho k tomu seriózne vedecké bádania.

ZACHARIÁŠOVA SLUŽBA

Vďaka dokumentom z Kumránu bolo možné presne určiť, že sa Ježiš narodil 25. decembra. Je to mimoriadny objav, ktorý nemožno spochybňovať ako apologetický, pretože ho urobil člen židovskej obce, profesor biblistiky na Hebrejskej univerzite v Jeruzaleme Shemarjahu Talmon.

Ak sa Ježiš narodil 25. decembra, potom k panenskému počatiu došlo deväť mesiacov predtým. A kresťanské kalendáre slávia 25. marca Zvestovanie Pána. Z Lukášovho evanjelia vieme, že

Andrej Rubľov: Narodenie Pána

archanjel Gabriel oznámil Márii ako znamenie: „*Aj Alžbeta, tvoja príbuzná, počala syna v starobe. Už je v šiestom mesiaci*“ (Lk 1,36). Starobylé východné cirkvi slávia medzi 23.–25. septembrom počatie Jána Krstiteľa.

Poradie dát, zakladajúcich sa na tradícii, ktoré sa nedalo overiť, sa však vďaka výskumom potvrdzuje.

Pri stanovení dátumu Kristovho narodenia musíme vychádzať práve od počatia Jána Krstiteľa. Lukášovo evanjelium sa začína históriou starých manželov Zachariáša a Alžbety, ktorá sa už zmierila so svojou neplodnosťou, jednou z najhorších nešťastí v Izraeli.

Zachariáš bol kňazom z Abiášovej kňazskej triedy. Evanjelista Lukáš píše: „*Keď raz prišiel rad na jeho triedu a on konal kňazskú službu pred Bohom*“ (Lk 1,8), Zachariášovi sa zjavil archanjel Gabriel a oznámil mu, že aj napriek vysokému veku budú mať s Alžbetou syna (porov. Lk 1,11n). „*A dáš mu meno Ján. (...) Bude veľký pred Pánom*“, dodáva sv. Lukáš (Lk 1,13n).

PRIBLÍŽENIE K ISTOTE

Táto história je nám dobre známa, ale žeby onen Lukášov údaj „*z Abiášovej kňazskej triedy*“ mohol byť tak rozhodujúci, to si dlhé storočia nemysleli ani veľkí exegeti.

V starom Izraeli boli kňazi rozdelení do 24 tried a pri chrámových obetách sa striedali podľa nemenného poriadku dvakrát do roka. Vie sa, že Zachariášova kňazská trieda, to znamená Abiášova, bola ôsma. No nevedelo sa, nakeď pripadal jej turnus. Až spomínanému

profesorovi Shemarjahovi Talmonovi sa podarilo aj vďaka pomoci iných odborníkov, najmä rozborom nájdených zvitkov z Kumránu, spresniť chronologické poradie, v akom sa striedalo 24 kňazských tried pri obetách v Jeruzalemskom chráme.

Bola tu aj pravdepodobná tradícia východných kresťanov, ktorá kladie oznámenie Zachariášovi, že sa mu narodí syn, medzi 23. a 25. september. No táto pravdepodobnosť sa priblížila istote, pretože ďalší bádatelia podnietení objavom profesora Talmona rekonštruovali spomínanú tradíciu východných kresťanov a dospeli k záveru, že tradícia pochádza priamo z prvej židovsko-kresťanskej obce v Jeruzaleme. Veľmi starobylá a aj náramne húževnatá tradícia Východných cirkví sa opäť potvrdila, ako už v mnohých iných prípadoch.

PRIZNAJÚ SI OMYL?

A tak to, čo sa zdalo ako nejaký zbožný mýtus, nadobúda náhle úžasné, nové pravdepodobnosti: reťaz udalostí, ktorá sa tiahne v rozsahu 15 mesiacov.

V septembri anjel Pána Gabriel oznámil Zachariášovi narodenie jeho syna. Evanjelista Lukáš upresňuje: „*Len čo sa skončili dni jeho služby, vrátil sa domov. Po tých dňoch jeho manželka Alžbeta počala*“ (Lk 1,23-24).

V marci, po šiestich mesiacoch, prichádza k Zvestovaniu Márii a jej *fiat*.

Po troch mesiacoch nato sa narodí Ján Krstiteľ; Katolícka cirkev ho slávi 24. júna.

Po šiestich mesiacoch od narodenia Jána Krstiteľa sa narodí Ježiš. A touto poslednou udalosťou sa dostávame k 25. decembru.

Tento deň sa teda nestanovil len čistou náhodou.

Nuž, a preto sa Vianoce nedajú presunúť na ferragosto. Vittorio Messori sa za svoj unáhlený návrh už dávno verejne ospravedlnil. Bude však trvať ešte dlho, kým priznajú svoje omyly horliví „boritelia mýtov“ a zástancovia takzvaných vedeckého výkladu Biblie z okruhu Religionsgeschichte, ktorí odkazovali Vianoce už len do ríše mýtov a legiend.

Vedcom ako bol profesor Shemarjahu Talmon stačil Lukášov údaj, že Zachariáš bol z Abiášovej kňazskej triedy a kumránske papyrasy, aby potvrdil tradíciu prvej jeruzalemskej obce, ako aj dátum Ježišovho narodenia na 25. december.

Navzdory všetkému a mnohým však kresťanské dobrodružstvo pokračuje...

JOSEF KOLÁČEK, SJ/RV

Betlehenské svetlo sa vďaka skautom dostáva nielen do európskych krajín, ale do celého sveta

Osvetľuje svet

Snímka: Skaut

Traduje sa, že na výzvu pápeža Urbana II., ktorú predniesol v roku 1095 v Clermonte, sa na križiacku výpravu do Jeruzalema vydala ešte jedna skupina mladých rytierov z Florencie. Títo pre Krista zapálení mladí bojovníci sa zaviazali, že domov donesú plamienok svetla z Betlehema ako symbol nádeje pre obyvateľov Florencie.

Pred Vianocami v roku 1099, čiže po troch rokoch bojov, odriekania a útrap, sa rytieri vrátili domov. Na ich čele stál mladý rytier, ktorý niesol zapálenú sviecu s plameňom. Všetci navráťiaci sa rytieri prisahali, že plamienok je skutočne z Betlehema a onen mládenec ho niesol v čase i nečase, po púšti i po mori, len aby splnili svoj sľub. Horiacu sviecu umiestnili v kostole, odkiaľ si potom svetlo odpaľovali ostatní obyvatelia. V stredoveku to bol prvý a posledný plameň z Kristovho rodiska, ktorý sa dostal do Európy.

ZAČIATOK V LINZI

Novodobá história Betlehenského svetla sa začala v roku 1986 v Rakúsku. Je to vlastne projekt rakúskej verejnoprávnej televíznej a rozhlasovej stanice ORF.

Na jar v roku 1986 prišla poslucháčka do Krajského štúdia rakúskeho rozhlasu ORF Horné Rakúsko v Linzi, odkiaľ sa už niekoľko rokov počas Vianoc organizovala akcia *Svetlo v tmách* ako poďakovanie za dary pre postihnutých a osamelých ľudí. Jej návrh znel, aby bol každý návštevník rozhlasového štúdia počas vianočných sviatkov niečím obdarovaný a aby sa v budove roz-

hlasu umiestnilo horiace svetlo, z ktorého si každý, kto príde, môže odpáliť plamienok na svoj vianočný stromček či do kahančeka do okna ako pamiatku na nežijúcich.

Na jeseň toho istého roka rozhlasový redaktor lineckého štúdia H. Obermayer spojil tento návrh so stretnutím predstaviteľov rôznych náboženstiev k modlitbe za mier, ktorú zvolal sv. Ján Pavol II. do Assisi. Tak vznikla myšlienka *Betlehenského svetla mieru*.

V decembri 1986 pracovníci rakúskeho rozhlasu spolu s 12-ročným chlapcom odkázaným na elektrický vozík odleteli do Betlehema, kde dieťa od-

pálilo v Bazilike Narodenia Pána z večného svetla svetielko do lampičky a letecky ho previezli do Linzu.

Dňa 24. decembra 1986 sa po prvý raz v priamom televíznom prenose odpaľuje v lineckom štúdiu ORF Betlehenské svetlo. Pred štúdiom stál zástup nadšencov, no najmä skautov, ktorí vlakmi rozvážali svetlo po celom Rakúsku.

O rok neskôr tradícia pokračuje. Na odpálenie svetla sa vybral 13-ročný zdravý chlapec, ktorého navrhol jeho postihnutý kamarát z vďačnosti za obetavosť a pomoc vozíčkarom.

V roku 1988 sa Betlehenské svetlo dostáva za hranice Rakúska. Jeho zapálenie vysielala rakúska televízia cez satelit do celého sveta. Odpaľuje ho malý utečenec z Kambodže, ktorý našiel v Rakúsku druhý domov.

PREKROČENIE HRANÍC

Jeseň roku 1989 je v znamení politicko-spoločenských prevratov v strednej a východnej Európe. A tak na Vianoce v roku 1989 prekročilo Svetlo pokoja a mieru, ako sa aj inak Betlehenskému svetlu hovorí, hranice, ktoré sa ešte len pred pár mesiacmi pokladali za neprekonateľné.

Z nadšenia nad spadnutou železnou oponou prinášajú Rakúšania plamienok do Berlína, Betlehenské svetlo žiari v decembri 1989 aj na zborenom Berlínskom múre. V tomto roku plamienok z Betlehema horí aj v Česko-Slovensku pred sochu sv. Václava v Prahe, na námestie v Českých Budějoviciach ho prišlo pozdraviť takmer 10-tisíc ľudí. Betlehenské svetlo sa takto rozširuje aj do krajín bývalého východného bloku.

V roku 1990 sa do tradície roznášania Betlehenského svetla prvý raz zapojili aj slovenskí skauti.

V roku 2000 svetlo v Betleheme po prvý raz neodpaľovalo rakúske dieťa, ale prebralo ho od izraelských detí na letisku v Tel Avive. O rok neskôr prine-

>>>

Šírenie Betlehenského svetla

1989 – Česko-Slovensko, Poľsko, Maďarsko, Rumunsko
 1990 – Slovensko
 1991 – Slovinsko, Kréta
 1992 – Taliansko, Ukrajina
 1993 – Lichtenštajnsko, Srbsko
 1994 – Luxembursko, Lotyšsko, Litva
 1995 – Švédsko
 1997 – Wales, Škótsko, Írsko, Belgicko
 1999 – Španielsko
 2001 – Spojené štáty americké, Grónsko, Island
 2003 – Francúzsko
 2009 – Kanada

sú plameň betlehemskeho svetla izraelské deti až do Rakúska. V roku 2003 sa však obnovuje tradícia odpaľovania plamienku priamo v Betleheme. Pre deti, ktorým sa táto pocta ujde sa vžije označenie Deti svetla pokoja.

Ako prejav uznania úsilia o zjednotenie ľudí pozvala tento rok hornorakúska stanica ORF Základnú školu Otta Glöckla, aby nominovala dieťa svetla. Rozhodnutie padlo na 9-ročného Tiziana Ronachera zo 4.A, ktorý v sprievode viac ako 100 pútnikov v pondelok 24. novembra 2014 odpálil svetlo v Bazilike Narodenia v Betleheme.

ŠTAFETA

Hlavným zámerom tradície Betlehemskeho svetla je priniesť každý rok odkaz svetla a pokoja k čo najväčšiemu počtu ľudí.

V novom tisícročí sa tradícia rozšírila o severoamerický kontinent, plamienok vo Viedni prebrali zástupcovia amerických skautov.

K tejto iniciatíve sa postupne pridávajú ďalšie štáty sveta, do ktorých betlehemske svetlo prinášajú zástupcovia skautov, mladých požiarnikov, Červeného kríža, Samaritánov a Priateľov Svetla pokoja z Nemecka, Talianska, Česka a Švajčiarska.

Každoročne sa vo Viedni v polovici decembra koná oslava Svetla pokoja, na ktorej si skautské delegácie zo Slovenska, Česka, Maďarska, Slovinska, Chorvátska, Talianska a ďalších európskych štátov odpália plamienok. Od tohto okamihu sa rozbieha betlehemska štafeta do viac ako 25 európskych krajín. Svetlo sa dostane cez Slovensko, Poľsko a pobaltské štáty až do Ruska a na Sibír, putuje aj na africký a severoamerický kontinent.

Betlehemske svetlo má moc prekonávať hranice – štátne i ľudské. Presne ako jeho pôvodca Ježiš Kristus.

Spracovala -adtu-

Tizian Ronacher odpaľuje svetlo v Bazilike Narodenia v Betleheme

Betlehemske svetlo žiari aj v Európskom parlamente

(Snímky: ooe)

REFERENDUM O OCHRANE RODINY

Mama a ocko
navždy,
to najlepšie
pre deti

ALIANCIA
ZARODINU

Prečo zdobíme stromček

Dlhé veky človek videl v stromoch záblesk božského, alebo ich dokonca uctieval ako božstvá. Obdivoval ich majestát, vnímal v nich harmóniu v nesmiernej rozmanitosti a životnosť vzdorujúcu zmaru.

Snímka: archív

Veľmi dávno sa tak strom stal symbolom, odkazujúcim nie na seba samého, skôr na to, čo predstavuje.

Dá sa povedať, že prvý kresťanský vianočný strom, o ktorom sa z dejín dozvedáme, je spojený s menom anglosaského misionára Winfrida, ktorému dal pápež Gregorom II. meno Bonifác a vyslal ho ako posla viery do pohanského Durínska. V ďalších rokoch Bonifác úspešne pôsobil v celej Germánii a stal sa mohuškým arcibiskupom a neskôr patrónom Nemecka. Bonifác pôsobil v časoch, keď kresťanská viera v germánskych oblastiach bola ešte krehká a ľudia sa často a radi vracali k pohanským, neraz krutým zvykom svojich predkov.

ZAČAL TO SV. BONIFÁC

Na Vianoce v roku 724 biskup Bonifác navštívil hesenskú dedinu Geismar. Tu uctievali pohania prastarý dub, ktorý bol zasvätený bohovi vojny Thorovi a neváhali mu prinášať aj ľudské obety. Práve počas Bonifácovej návštevy malo byť rituálne obetované malé knieža Asulf. Bonifác však vzal sekeru a ťal do stromu. Vtedy sa mal zdvihnúť mohutný víchor a strom sa mal rozpadnúť na štyri časti. Modlárske kňazi pribehli a čakali s napätím na reakciu boha Thora, no nijaká pomsta z nebies a ani zo sťatého duba neprišla, práve naopak – za polomom po dube rástla jedľa.

Bonifác sa nechal inšpirovať nečakané sa zjavenou jedličkou a predniesol katechézu, ktorej vtedajší človek, žijúci v súlade s prírodou, ľahko porozumel.

V svojom príhovore vysvetlil, že medzi stromami, ktoré zhadzujú lístie ako by boli mŕtve, je večne zelená jedľa obraz Krista, ktorý žije na veky, že tento strom plný svetla je symbolom toho, ktorý je Svetlom sveta a ktorý nás svojím narodením a vykúpením smrťou na kríži privádza k Bohu žijúcemu v nedostupnom svetle. Napokon zhromaždených vyzval, aby strom ozdobili sviečkami na počesť narodenia Ježiša Krista a z dreva rozlomeného duba vystaval kaplnku k cti sv. apoštola Petra.

Ak teda budeme počuť, že stromček, ktorý sme si postavili a ozdobili vedľa betlehemu, je vraj pohanský symbol, spomeňme si na kázanie sv. Bonifáca.

KRÁĽOVNÁ CHARLOTTE

Zvyk zdobiť vianočný strom sa šíril Európou. Dokazujú to kusé správy z rôznych miest a storočí. Tak napríklad v Rige, hlavnom meste Lotyšska nájdeme tabuľu, kde stojí v ôsmich jazykoch, že tu prvý novoročný stromček bol ozdobený v roku 1510.

O sto rokov mladší list (1605) hovorí, že v Štrasburgu sa rozšíril zvyk dávať darčeky a sladkosti pod borovicu. Sladkosti z mlieka a z medu ma-

li pripomínať zaslúbenú zemi a borovica – strom života, symbol Ježiša Krista.

V strednej Európe sa objavoval vianočný stromček spolu s jasičkami až do doby reformácie. Keď luteránsky zákaz zobrazovanie betlehemov zavrhol, zdobili sa len stromčeky. Katolíci preto začali považovať ozdobovanie stromčeku za protestantský zvyk a vrátili sa k nemu až na počiatku devätnásteho storočia.

V roku 1800 kráľovná Charlotte, pôvodom z Nemecka a manželka anglického kráľa Juraja III., postavila vianočné borovice v Queen's Lodge vo Windsore. Nechala ich ozdobiť svetlami, červenými jablkami a pripojila figúrky Panny Márie, sv. Jozefa, volka a oslíka – a na vrch stromu dala upevniť figúrku Dieťaťa Ježiša. Tak sa prepojila latinská tradícia s germánskou. V priebehu 19. storočia potom nájdeme správy o vianočnom strome v mnohých európskych mestách a na aristokratických dvoroch vo Viedni, v Orléanse, v Zürichu či v Prahe.

>>>

Predplatte si

VOX

na rok 2015

VATIKÁN

Pred vatikánskou bazilikou sa vianočný strom objavil po prvý raz v roku 1982. Stalo sa tak z rozhodnutia pápeža sv. Jána Pavla II.

O symbolike stromu kázal tento svätý pápež ešte počas svojich posledných vianočných sviatkov, či presnejšie na Štvrtú adventnú nedeľu 19. 12. 2004. *„Tento prastarý zvyk zdôrazňuje hodnotu života. Smrek zostáva v zimnom čase zelený a stáva sa znamením života, ktorý neumiera. Na ozdobený stromček a podeň sa kladú sviatočné dary. Tento symbol sa tak stáva výrečný v typicky kresťanskom zmysle: privádza na myseľ obraz Krista, najväčšieho Božieho daru pre ľudstvo. Posolstvo vianočného stromu teda hovorí, že život zostáva, vždy zelený, ak sa stáva darom, a to vôbec nie darom materiálnym, ale darom seba samého, v priateľstve a v úprimnej láske, v bratskej pomoci a odpustení, v zdieľaní času a vzájomnom načúvaní,“* povedal sv. Ján Pavol II.

Keď potom o päť rokov neskôr jeho nástupca Benedikt XVI. preberal z Valónska venovaný vianočný strom (18. 12. 2009), označil ho za symbol katolicizmu, za paradigmu života človeka, ktorý osvetlený vierou prináša svetu mnoho darov.

Snímka: archív

„Strom umiestnený vedľa jasličiek poukazuje na prítomnosť veľkého tajomstva v prostom a úbohom mieste, akým bol Betlehem,“ povedal Benedikt XVI. a pokračoval: *„V lese sú stromy blízko seba a každý z nich prispieva k tomu, že les je tienistým, ba niekedy temným miestom. Jedľa vybraná spomedzi mnohých iných a ozdobená žiarivými dekoráciami sa stáva nositeľom svetla, ktoré nie je jej vlastné, ale svedčí o pravom Svetle, ktoré prichádza na tento svet.“*

Tento rok na Námestí sv. Petra vo Vatikáne stojí viac ako 25 metrov vysoká jedľa, ktorá vyrástla v horskej dedinke Pescopennattaro v regióne Kalábria na juhu Talianska.

Vianočné námestie vo Vatikáne zdobí aj stromček zo Slovenska. Vyrástol v Zázrivej a vatikánske námestie zdobí v roku 1994.

Podľa knihy Marioliny Coghe *Perché facciamo l'albero di Natale* spracovala JOHANA BRONKOVÁ/RV

**Potešte vašich blízkych
a ako darček im
predplat' te na rok 2015
časopis**

VOX

Gilbert K. Chesterton v svojej eseji priam nadčasovo rozoberá stratu duchovnej náplne Vianoc

Vianoce musia odísť

Dňa 7. decembra 1933 vyšla v *G. K.'s Weekly* esej GILBERTA KEITHA CHESTERTONA *Christmas must go*. Keďže autorov britký, „chestertonovsky“ ironizujúci, no pritom nekompromisne odkrývajúci pohľad na prežívanie Vianoc je v súčasnosti vysoko aktuálny (stačí „marxizmus“ zameniť za „liberalizmus“), uverejňujeme celú esej.

Vianoce sa vôbec nehodia do moderného sveta. Predpokladajú možnosť, že rodiny sú spolu alebo sa zídu, ba dokonca, že muži a ženy, ktorí sa vzájomne vyvolili, budú sa spolu normálne rozprávať. A tak tisíce mladých dobrodružných duchov, pripravených čeliť realite ľudského života a stretávať sa s najrôznejšími mužmi a ženami, takými, akí skutočne sú, pripravených letieť na koniec sveta a tolerovať extravagantné či nepodstatné kvality kanibalov či satanistov, sú bez milosti nútení pretrpieť hodinu – niekedy dokonca až dve hodiny – v spoločnosti strýčka Georga alebo tetušky z Cheltenhamu, ktorých práve veľmi nemusia.

V našich časoch sa predsa nedajú tolerovať takéto zavrhnutiahodné tortúry.

Predstava širšieho bratstva a skutočnejšej citlivosti naučila každú oduševnenú mladú dámu (dostatočne bohatú a dostatočne v pohode), aby bola vo vytržení už len z predstavy spoločne raňajkovať so zločincom, obedovať so šejkom alebo dať si spoločnú večeru s apačom v Paríži. Nemožno teda tolerovať, aby táto citlivosť utrpela šok z neočakávaného príchodu vlastnej matky alebo azda dokonca vlastného dieťaťa. Napokon, nikdy sa ani nepočítalo s tým, že by „rodičia“ mali byť súčasťou onej úžasnej demokratickej abstrakcie nazývanej „ľud“. A nikdy sa ani nepočítalo s tým, že by sa bratstvo malo vzťahovať aj na bratov.

NEMODERNÝ ŠTÝL

Vianoce sa teda k modernému živo-

tu nehodia. Ich zameranie na kompletnú rodinu nezohľadnilo dimenzie a pohodlie moderného hotela. Ich tradičná rituálnosť ignoruje terajšiu závažnosť nekonvenčnosti. Ich dôraz na detstvo odporuje liberálnejším koncepciám, podľa ktorých sa omladina musí vždy cítiť staršia a hovoriť nezázrivne.

Slobodnejšia a úprimnejšia škola dobrých mravov, spočívajúca v znudenosti z každého, kto je prítomný, a zabudnutie na každého, kto prítomný nie je, je napádaná hneď na začiatku starým zvykom pripíť si na zdravie alebo si vzájomne zavinšovať, rovnako ako zvyklosti písať listy či posilať vianočné pohľadnice.

Pod ťarchou týchto starých tribálnych či kolektívnych výmen nemožno zachovať onen subtilný odtieň, onú jemnú dištinkciu, ktorou sa vyznačuje moderné správanie: že totiž keď stretneme na ulici suseda z vedľajšieho vchodu, tvárime sa, že ho nepoznáme, zatiaľ čo suseda z vedľajších dverí, s ktorým sedíme pri stole, len ignorujeme.

NÁSLEDKY POHOSTINNOSTI

Ako by sme mohli očakávať, že sa rozšíri tradícia založená na pohostinnosti v elegantnom modernom svete, kde bola pohostinnosť vystriedaná vtieravosťou?

Pravdaže, používané výrazy je bezpochyby potrebné trochu upraviť, a ak chceme hovoriť presne a rigorózne, ide o vtieravosť, ak sa jej dopustí príslušník vyššej triedy, a o vlámanie, ak sa ho dopúšťajú nižšie triedy. No zlodej nasávajúci whisky, na ktorú nebol pozvaný, a omladina popijajúca šampanské, bez toho, aby bola pozvaná, sa nevedomky spoločnými silami angažujú v tej istej naliehavej záležitosti pokročilého a pokrokového sveta, totiž vymiesť všetky staré predsudky o pohostinnosti.

Pohostinnosť má v každom prípade stovky hrozných dôsledkov. Predpokladá, že môj dom patrí väčšmi mne ako novinárovi z detroitskej miliardárskej tlačovej agentúry. Nech už by som ho privítal a prijal s čo najväčšou srdečnosťou a vrelosťou, prazvláštny pred-

>>>

Predplaťte si

VOX

na rok 2015

sudok bude visieť vo vzduchu a krúžiť v jeho hlave, o mojej nehovoriac, totiž stará, podivná a desivá povera, že sa nachádza v dome niekoho iného.

Bezpochyby by som bol ušetrený tých-to rozpakov, keby sme sa zišli vo veľkom hoteli alebo v ešte priestrannejšej a neosobnejšej čajovni či vo verejnej knižnici, na pošte či v prievane chodieb metra. Samotné mená týchto miest vyvolávajú dojem väčšieho tepla, plnšieho priateľstva a akéhosi horlivého altruizmu, ktorý nastáva vo všetkých medziľudských kontaktoch, len čo človek opustí súkromné vlastníctvo.

NEVHODNÉ

V každom prípade nie je nutné pokračovať vo výpočte dôkazov, prečo Vianoce nezapadajú do tohto plnšieho a oslobodeniejšieho života.

Vianoce musia zmiznúť.

Vianoce sa absolútne nehodia do veľkej budúcnosti, ktorá sa pred nami teraz otvára.

Vianoce nie sú založené na veľkej sociálnej teórii, ktorá môže nájsť svoj konečný výraz jedine v komunizme.

Vianoce vôbec nenapomáhajú väčšiu, zdravšiu a vitálnejšiu expanziu kapitalizmu.

Od Vianoc sa nedá čakať, že by zapadli do moderných nádejí na veľkú sociálnu budúcnosť.

Vianoce sú v protiklade k modernému mysleniu.

Vianoce sú prekážkou moderného pokroku. So svojou zakorenenosťou v minulosti, ba dokonca v dávnej minulosti, nemôžu byť užitočné pre svet, v ktorom je neznalosť histórie jediným jasným dôkazom vedeckého poznania. Povstali uprostred zázrakov, ku ktorým došlo pred dvoma tisícami rokov a nemožno očakávať, že zapôsobia na zdatný sedliacky rozum odolávajúci aj najjasnejším a najhmatateľnejším dôka-

Gilbert K. Chesterton s manželkou Frances

zom zázrakov, ku ktorým dochádza aj v tejto chvíli.

PREŽITOK

Vzhľadom na to, že Vianoce majú čo do činenia s otázkami čisto psychickými, nie sú, prirodzene, zaujímavé pre psychológov. Vzhľadom na to, že po viac než šesťnásť storočí vytvárali morálnu atmosféru pre milióny ľudí, nemôžu byť zaujímavé v časoch, ktoré sa zaoberajú priemerami a štatistikami.

Vianoce majú čo do činenia s tým najšťastnejším narodením a sú teda úhlavným nepriateľom eugeniky. Nesú v sebe tradíciu dobrovoľného panenstva, ba čo viac, neobsahujú nijakú praktickú narážku na povinnú sterilizáciu.

Nech hľadáme ako chceme, vo všetkom sú v protiklade k tomu veľkému pokrokovému hnutiu, od ktorého sme sa dozvedeli, že etika sa rozvinie v čosi viac etické a bude oslobodená od všetkého etického rozlišovania.

Vianoce nie sú moderné.

Vianoce nie sú marxistické.

Vianoce nie sú urobené podľa vzoru veľkého technického veku, sľubujúceho davom epochu väčšieho šťastia a väčšej prosperity ako je tá, ku ktorej v tejto chvíli dospeli.

Vianoce sú stredoveké; povstali v časných dobách rímskeho impéria.

Vianoce sú povera.

Vianoce sú prežitok minulosti.

ŤARCHA PRE VŠETKÝCH

Prečo teda pokračovať vo vŕšení chvál na Vianoce? Všetky ich dary a ich sláva

sa navonok prejavujú v realite, o ktorej sme už dostatočne rozprávali: sú na ťarchu všetkým ľuďom, ktorí si plnia ústa absurditami našej doby.

Poburujú všetkých ľudí, ktorí prišli o vlastné inštinkty, čo v skutočnosti – intelektuálnejšie povedané – znamená nepričetnosť.

Sú večne na ťarchu všetkým grobianom, medzi ktorých nepatria iba priemysloví magnáti, ale aj magnáti informácií a medzinárodného spravodajstva i čohokoľvek ďalšieho, čo patrí do súdobého raja grobianov.

Útočia na grobianstvo, pretože pripomínajú existenciu vlúdneho a láskavého sveta a ktoré zakladali dôstojnosť medziľudských vzťahov.

Sú hlavolamom pre pedantov, odsúdených v svojej chladnej nevráživosti na trvale bezvýhodiskový rozpor, takže sa nedokážu rozhodnúť, či pranierovať Vianoce kvôli omši alebo len kvôli pápežskej pantomíme, alebo preto – ako sa zároveň usilujú dokázať –, lebo sú to sviatky naskrz pohanské a že si teda zaslúžia asi tak rovnaký obdiv ako ktorákoľvek iná vec vymyslená trebárs pohanskými pirátmi zo Škandinávie.

Vianoce nezlomené a záhadné sú tu však naďalej. Pre nás niečo znamenajú, pre iných sú len nekonzistentným zmätkom.

Vianoce súdi moderný svet. Vianoce musia odísť.

Idú. Vskutku idú – pevne.

GILBERT K. CHESTERTON
(Medzititluky a odseky: red.
Snímky: wiki a archív)

Spisovateľ A. Hykisch: Na Vianoce sa nás ktosi pýta na našu schopnosť lásky a obetavosti

Naše Vianoce: Príde či nepríde?

Azda sa dá povedať povedať, že veľkosť autora možno merať aj jeho literárnym poňatím Vianoc. Esej *Naše Vianoce: Príde či nepríde?*, ktorá vyšla knižne v diele *Čo si tom myslím – Slovensko a svet*, len potvrdzuje, že jej autor **ANTON HYKISCH** je skutočne velikán nielen slovenskej literatúry.

Človek musí dostatočne zostarnúť, aby dospel k jednoduchej pravde, že ľudský život nie je tak veľmi o peniazoch a hmotných statkoch, ale predovšetkým o hodnotách a pocitoch. Platí to nielen o tisícach individuálnych životov. Platí to aj o živote na najvyššej úrovni, v politike a ekonomike. Politik, podnikateľ, ekonóm, ktorý nemá v hlave jasno o základných hodnotách a nevie nič o čarovných zákrutách ľudských pocitov, nevie nič o okolitom svete. Bude zlým, neúspešným politikom či podnikateľom. Ľudia sa nesprávajú podľa politologických teórií ani podľa ekonomických zákonov s matematickými vzorcami. Správajú sa podľa svojich najvnútornejších úsudkov, pod dojmom elementárnych pocitov, spomienok, zážitkov a najtajnejších túžob. Vianočný čas, na prvý pohľad taký vzdialený racionálnym úvahám, tento ohňostroj stupňovaných emócií, je iba potvrdením môjho tušenia.

GLOBÁLNE SVIATKY

Vianoce sa stali za dvetisíc rokov nielen emocionálnym symbolom európskej kresťanskej tradície. Ich pocitová sila prevládala nielen veriacich ľudí, ale aj vlašných či neveriacich. Je zaujímavé, že aj v iných civilizáciách či náboženstvách môžeme nájsť sviatky, ktoré sa v mnohom podobajú citovej sile našich Vianoc.

V dnešnom svete vonkajšie symboly Vianoc (stromčeky, reťazce svetiel, rozdávanie darov najmilším) sa vďaka marketingovým praktikám postupne stali spoločným, tak povediac, globálnym statkom.

V Indonézii, prevažne moslimskej, sme pred rokmi cez Vianoce zažili veselé dni „Prerušenia pôstu“ na konci pôstneho mesiaca ramadán. Dni radosných rodinných stretnutí a osláv, vysvietených ulíc, obdarovávaní, sa tak-

mer zhodujú s kresťanským Štedrým dňom.

Nedávno, mesiac pred našimi Vianocami, nás pozval indický veľvyslanec v Bratislave na Sviatok svetiel zvaný *Diwálí*. Je to záplava svetiel a lampičiek najrôznejšieho druhu. Mestá a dediny Indie sú rozžiarené ako u nás, vybuchujú ohňostroje a petardy. Ľudia sa schádzajú, hostia sa a obdarúvajú na počesť láskavej bohyně Lakšmí, rozdávačky šťastia a bohatstva, manželky krásneho mládenca Višnu, boha udržiavateľa života...

*Iba v jedinom náboženstve,
v kresťanstve, sme svedkami
takého zásahu božstva
do ľudských dejov,
ktorý nemá žiadnu obdobu.*

Takouto „slávnosťou svetiel“ mi pripadali Vianoce aj v Severnej Amerike. Nikdy nezabudnem na cestu autom, ktoré nás pri prilete do Kanady odvážalo z letiska v Montreali do Ottawy. Bolo iba 7. decembra, ale celá krajina bola osvetlená ako v rozprávke. Ešte aj osamelé domy a farmy z diaľky žiarili girlandami elektrických žiaroviek. Ľudia sa pretekajú v originalnosti a bohatstve svetelnej výzdoby svojich domov dávno pred Štedrým dňom. Túžba po tajomnej krásе rozžatých svetiel v temnotách sveta je rovnaká pre každú civilizáciu a kultúru, pre každého človeka. Rovnako snaha obdarovať najbližších a prekvapiť ich mimoriadnou láskavosťou aspoň raz v roku.

VTELENIE

Napriek týmto vonkajším podobnostiam, majú kresťanské Vianoce pre človeka západnej civilizácie aj iný rozmer.

Vianoce nie sú iba vonkajšie rekvizity, zhánka po drahých darčekom, nervózne varenie a pečenie, náreky nad krivým stromčekom, inštalácia sviečočiek. Tieto sviatky sú pamiatkou na zrod Božieho Syna v tomto svete, na udalosť, ktorej historicitu dnes málokto v našej civilizácii popiera.

Teológia Vtelenia, inkarnácia Boha (či bohov) do ľudskej podoby sama o sebe nemusí znamenať niečo výnimočné. Nachádzame ju v polyteistických náboženstvách. V panteóne gréckych či hinduistických bohov a bohýň je nemálo príkladov, keď sa niekto z nebeskej ríše podujme láskavo či z rozmaru ukázať sa na Zemi a vykonať nejaký dobrý čin.

Jediný a všemocný Boh monoteistických náboženstiev si však takéto presuny z večnosti do každodennosti Zeme nijako nedovoľuje. Do behu sveta zasahuje varovaniami, poučeniami a to cez vybraných ľudí, prorokov. Hebrejský Jahve oznamuje svoje zákony a pokyny vyvolenému národu cez Abraháma, Mojžiša a iných prorokov a autorov kníh Starého Zákona.

Boh púštnych národov, Alah, cez Muhammada, „posla Božieho“, a prostredníctvom Koránu zvestuje varovanie a výzvu všetkým ľuďom.

Osobitným prípadom „náboženstva bez boha“ je budhizmus. Tam nebesá, nie osobný Boh, posielajú na zem Budhu, Osvieteného, ktorý sa narodí ako človek a hlása večné pravdy iným ľuďom. (Iróniou ľudských osudov sa tento Budha v mahajánskom budhizme stáva sám osobným bohom a objektom kultu).

ŽIVOTNÝ POSTOJ

Iba v jedinom náboženstve, v kresťanstve, sme svedkami takého zásahu božstva do ľudských dejov, ktorý nemá žiadnu obdobu. Iba v jedinom prípade Boh prejavil svoju ľútosť nad stavom sveta a nad osamelosťou človeka. Nielenže posla na chaotickú a skazenú Zem svojho Syna v úlohe misionára, propagátora dobrej a správnej cesty. Muž, zrodený medzi skalnatými vrška-

» »

mi Palestíny, nie je iba hlásateľom novej náuky, jedným z nespočetných guru nervózneho a hľadajúceho ľudstva. Je samotným Bohom, ktorý skúma stav sveta v jeho každodennosti. Nie je politickým vodcom, ale ľudia ho počúvajú a málokto ri nasledujú. Prešiel všetkým, čím prešiel dávny Gautama (Budha), Konfucius či Lao C', Zaratustra či hebrejskí starozákonní proroci.

Ježiš urobil však niečo navyše, čo nevykonali doteraz nikdy a nikde žiadny vtelený boh alebo prorok či posol Boží. Podriadil sa najhlbšiemu ľudskému utrpeniu a dal sa potupne popraviť, aby uzmieril ľudstvo s Najvyšším – a možno aj s ľudstvom ako samým sebou.

Tento charakter dobrovoľnej obety, najvyššej obety, akú človek môže priniesť – robí z kresťanstva, náboženstva Kristových obdivovateľov a nasledovateľov, niečo viac ako náboženstvo.

Je to príklad životného postoja.

Je to model správania sa, ktorý posunul ľudstvo dopredu. Prevrátil poradie doterajších hodnôt a vytvoril nový hodnotový systém. Systém lásky k iným, mechanizmus neustáleho vzájomného ľudského odpúšťania si.

Pravdaže, v dejinách nebol vždy realitou. Skôr pôsobí na ľudstvo ako *ideál*, vzor ľudského správania sa. Veľmi často nedosiahnutý, ale stále platný, aktuálny, možno práve preto, lebo je tak ťažko splniteľný.

To je civilizačný prínos kresťanstva, ktorého vplyv ocení iba ten, kto sa hlboko zamyslí nad dejinami ľudstva.

Začiatok tohto posunu, tejto revolúcie ľudských hodnôt, je práve vo vianočnej noci svetiel. Tu sa začala nová história.

O Vianoce a o ich pravý význam treba dnes tiež zápasť. Ako o všeličo iné, dobré a užitočné. Hlučnosť hypermarketov, zháňanie kaprov, drahé alkoholy na stole, preteky v darčekom, povrchné pohľadnice alebo e-maily, skomercializované vianočné koledy – to nie je celá pravda o Vianociach.

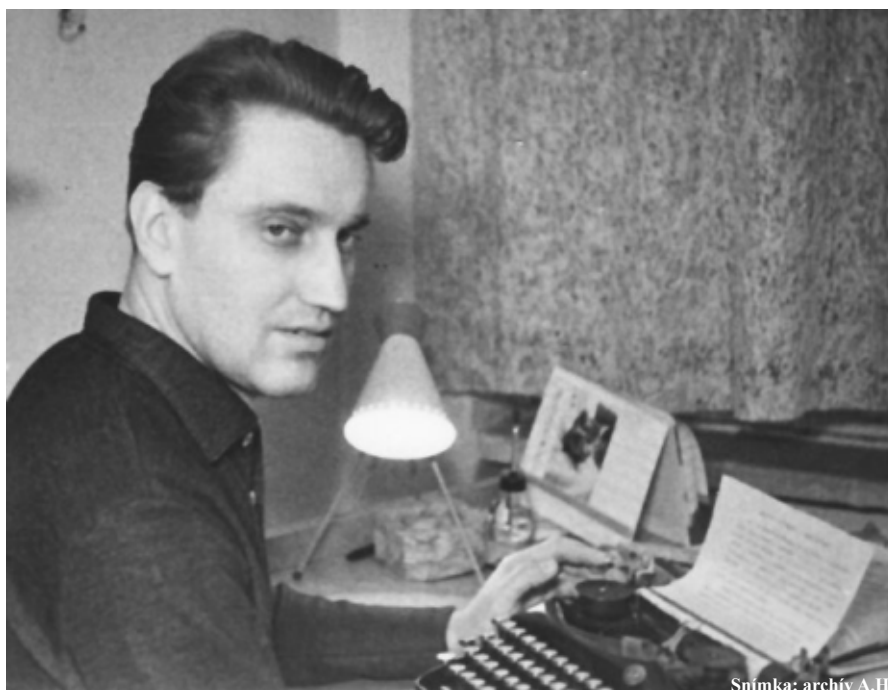
PRVÉ DEJSTVO

Ozajstný vianočný Boh má síce podobu chutného dieťaťa. Leží na slame, ale musíme si byť vedomí, že jeho detstvo nie je také podstatné. Podstatné je jeho budúce „poslanie“, jeho dospelosť. Krátky život, ktorý ho čaká. Najpodstatnejšie je finále tohto mladého života. Vykupiteľ ako batoľa, milý Ježiško, ktorého sa zmocnili komerčné Vianoce, nie je plnou pravdou o Kristovi.

Ježiško je iba začiatok, prvé dejstvo budúcej drámy.

Nádherný a dojemný začiatok.

Dvetisíc rokov spomienok, v rôznych

Snímka: archív A.H.

časoch, v rôznych národoch a kultúrach. Slávnosť Štedrej večere má jediný cieľ – znova a znova pripomínať veľký dejinný fakt. Pripraviť človeka znova a znova na možnosť Jeho príchodu. V takomto zmysle sú Vianoce tiež dobrodružstvom očakávania, či „*On vôbec tento rok príde*“.

SILA SPOMIENKY

Na Vianoce si každý z nás spomína. Koľko rokov, toľko Vianoc. V myslí nám utkvievajú často nepodstatné momenty.

Kedy sme však naozaj pocítili, že prišiel?

Mne víria myslou spomienky na Vianoce prvých rokov nášho manželstva. Chceli sme ich vždy stráviť sami, bez rodičov. Ako nová, samostatná rodina.

Iba nedávno sme sa odsťahovali od svokrovcov do malého bytu na Štrkovci. Najviac mi utkveli v pamäti popoludnia Štedrého dňa, ten mŕtvy čas do štedrovečernej slávnosti. Ustálili sme si tradíciu, že hneď poobede som naložil deti do auta a vyviezol ich von z mesta. Zatiaľ Eva pripravovala večeru a pripravila darčeky pre deti pod stromček v obývačke.

Vyviezol som sa s deťmi na Železnú studničku, kilometre za konečnú zastávku. Ďaleko až k tajomnej zákrute, kde už zväčša bol sneh, zurčal tam potok sčasti prekrytý tenučkým ľadom. Detské nožičky sa opatrne zabávali do snehu. Ukazoval som im stopy po vtáčkoch. Raz sme naľabali aj na stopy srnky. Bývalo pod mrakom, niekedy hmlisto, tajomne a ticho. Pohybovali sme sa takmer bojazlivo. Vtedy tam nebývalo ani človečeka. Cítil som sa ako doma, vo vzdialených štiavnických horách.

V tej prírode bez slnka, v postupujúcom mrazíku, bez šelestu lístia, iba ledva počuteľný cingot nalomeného ľadu, aj potok akoby stratil hlas...

Bol som tam s dvomi vnímavými deťmi, ktoré ako by zacítili tajomstvo v chladnom ovzduší. Pamätám si akési teplo. Pociť hrdoosti, že sú to *naše* deti, kúsky z nášho tela, vdychnutia z našej duše.

Hrdosť? Azda to nie je presný výraz. Jednoducho, zmocnila sa ma tichá radosť, že som, že *sme*, patríme k sebe a ja musím týchto dvoch drobčiekov doviezť späť do sivého sídliska a tam v jednom byte, ktorý chcete urobiť domovom, čaká Eva s pripraveným Ježiškom.

V tomto pocite, v hmlistom tichu opusteného lesa na kraji Bratislavy, bol zjavne prítomný aj *On*.

Prišiel.

Prichádzal tak po mnohé roky k nám, už poobede, keď som sa vracal v ojazdenom spartaku smutne prázdny ulicami, vzaďu učupená Elenka s Peťom, vzrušení vidinou rozsvieteného stromčeka v kúte typizovanej tunelovej obývačky so sektorovým nábytkom. Aké nádherné kúzo.

NAJKRAJŠÍ DARČEK

Druhú neodbytnú spomienku na Vianoce, tie najdávnejšie, ešte v časoch vojny, tvorí radosť z jediného darčeka. Ako každé dieťa som vycvičeným zrakom skúmal ladne pohodené balíčky pod stromčekom. Pozorne a galantne som otváral obaly rôzneho tvaru. S úctou som mrmlal slová vďaky a prejavoval povinné nadšenie nad vecami, ktoré mi dospeli dopriali.

No pred zrakom sa mi chvel jediný tvar, neomylné rozoznateľný. Ten som si nechával nakoniec, ako skvost, drahokam. Keď som knihu s námahou zbavil umného obalu, presadol som si na gauč alebo za stôl a svet naokolo prestal pre mňa existovať.

Mával som v detstve podivné Vianoce. Rozvedení rodičia sa pretekali v tom, kde mám ako jedináčik stráviť Štedrý večer. Či u matky a u jej rodičov v Štiavici, alebo u otca, ktorý ako notár so svojou družkou pendloval z dediny na dedinu. Obe strany mi chceli dať veľa radosti. Keď máte radosti dve, ako by ste nemali ani jednu. Útechou mi boli knihy, jediný dar, ktorý som uznával a ktorý mi pomohol odlepiť sa od reálneho sveta neúplnej rodiny, vojny, komunizmu a priduseného života.

Ešte i dnes je pre mňa najväčším darom nepoznaná kniha. Moja rodina mlčky toleruje, že po slávnostnej večeri, medzi zvyškami svojskej kapustnice (som hlboko presvedčený, že Evin recept je najlepší na svete), vyprázaného kapra a makových pupákov, pri stíšených koledách sa ukladám na gauč a začínam čítať novú knihu a kvôli tomu odmietam ísť aj na polnočnú. Boh mi odpustí, lebo dobre vie, že starý Gutenberg vymyslel najlepšiu technológiu na účinný zásah do ľudského srdca.

Nepokladám to za absolútne tajomstvo, ale predsa vám chcem pošepkať: On k viacerým najčastejšie prichádza na Vianoce prevtelený za knihu.

VÝZVA DIEŤAŤA

Sentiment Vianoc by nemal zmysel, keby po ňom nenásledoval aj náznak zmeny. Boli by sme na tom naozaj zle, keby sme mali považovať prejavy lásky k rodine, k najbližším, ich obdarúvanie, za vrcholný výkon humanity. Láskavý, ale prísny muž z Galiley pred dvetisíc rokmi nebol spokojný s takým-

Snímka: ooe

to postojom. Nemôže byť spokojný ani dnes. A priznajme si, nemali by sme byť spokojní ani my. Nie je umením milovať svojich blízkych a činiť im dobre. To predsa robia aj pohanovia, zaznelo v dávnych rokoch.

Dnes sme v niektorých rodinách už v takej situácii, že aj prejav vzájomnej lásky spôsobuje problémy. Nie hmotné, ale duševné. Klesáme pod hranicu civilizačného minima?

Vianoce sú o niečom inom. O príchode princípu, že už neplatí „oko za oko“, „zub za zub“. Byť dobrý len k „naším“ a byť zlý ku všetkým ostatným. Ak je niekto k ostatným nie zlým, ale iba ľahostajným, zdá sa nám to takmer znakom svätosti a výnimočnosti.

Poznáme ľudí ako je, povedzme, Anton Srholec, (a nielen on, sú tu i sestričky, lekáry a lekárnice, dopraváci a vojaci v službe, operátori jadrových velínov a mnohí iní), čo trávia Štedrý večer nie v cukrikovej sladkosti rodinných pose-

dení, ale medzi bezdomovcami, pacientami, nešťastníkmi tela i ducha alebo na strážni pred nebezpečnými technológiami, ohrozujúcimi človeka. Prípadne sa jednoducho obetujú, aby sa iní mohli dopraviť k štedrovečernému stolu.

O tom je výzva Dieťaťa. Za volantom rozheganého autobusu, pred obrazovkou kontrolného stanoviska, pri hľadaní žily na vpich injekcie zmierňujúcej bolesť niekoho neznámeho. Medzitým otázka samému sebe. Dofrasa, je Štedrý večer. Čo ja vlastne znamenám pre iných? Načo som tu na svete? Už nikoho a nič nečakám? Ak čakám, ako som sa pripravil? Mám dosť síl, dosť dobrej vôle a odvahy na zmenu?

Spoza gírlánd svetiel, komerčnej sentimentalitý globalizovaných Vianoc, z oslepujúcej tmy sa nás ktosi pýta na našu schopnosť lásky a obetavosti. Na schopnosť zmeny. Ako odpovieme?

Príde aj k nám pod našu strechu?

ANTON HYKISCH

REFERENDUM O OCHRANE RODINY

Mama a ocko
navždy,
to najlepšie
pre deti

ALIANCIA
ZARODINU

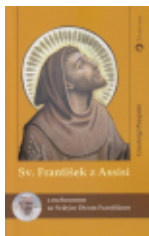
Vianoce s knihou

Knihy rozširujú vedomosti, naplňajú ducha. Dotýkajú sa vnútra, vyvolávajú sebareflexiu, súcitiť i lásku. Prinášame vianočné tipy na tituly, ktoré potešia ako darček nielen vás, ale aj vašich blízkych, priateľov či známych.

Lúč

Gianluigi Pasquale: Sv. František z Assisi

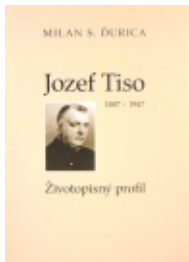
Prvý raz v dejinách Cirkvi prijal pápež meno František. V úvode knihy je rozhovor autora so Svätým Otcom Františkom, kde sa dozvieme podrobnosti jeho väzby k menu František. Kniha obsahuje životopis sv. Františka z Assisi aj jeho poslanstvo a aktuálnosť pre všetky generácie, ktoré prichádzajú po ňom už takmer osemdesiat rokov.

Davis Bunn, Janette Oke: Abigail - Skrytá nádej (román)

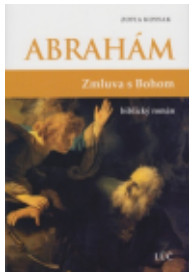
Abigail žije v Jeruzaleme v komunite prvých kresťanov. V čase po zmŕtvychvstání Pána sa napätie stupňuje, veriacich začínajú prenasledovať a situácia je neistá. Abigail má veľa starostí a k tomu všetkému sa o ňu zaujímajú viacerí muži. Jej sa však páči Štefan, jeden z diakonov, ktorého charakter a hlboká viera ju očarili. No jeho kázne sú odvážne a pre veriacich nebezpečné. Podarí sa Abigail prekonať životné rany?

Milan S. Ďurica: Jozef Tiso. Životopisný profil

Kniha je dosiaľ najobsaďnejším ako aj rozsahom citeľne vyčerpávajúcym životopisným profilom jednej z najvýznamnejších osobností slovenských dejín. Autor sa rozhodol podrobiť text tretieho vydania dôkladnej revízii, aby odstránil niektoré jeho drobnejšie nedostatky a upravil faktografiu doplnením nových zistení, ktoré pri svojich novších štúdiách našiel.

Zofia Kossak Abrahám. Zmluva s Bohom. (román)

Príbeh o Abrahámovi sa opiera o fakty zo Starého zákona. Autorka ho obohatila množstvom poznatkov týkajúcich sa náboženstva, kultúry, vzdelanosti, staviteľstva či umeleckých remesiel. Silou svojej predstavivosti približuje čitateľovi krajinu tzv. úrodného polmesiaca a atmosféru tých čias: spôsob života pastierskych kmeňov, mestských ľudí, ale aj príslušníkov vyšších tried.

Dobrá kniha

Viera, dôstojnosť, modlitba, solidarita - Rozhovory

Predstavte si, že vo vašej obývačke sa usadia traja muži. Jedným z nich je kardinál Jorge Bergoglio, terajší pápež, druhým je jeho blízký priateľ židovský rabín Abraham Skorka a tretím protestantský pastor Marcelo Figueroa. Títo traja páni sa začnú rozprávať o veciach, ktoré sú mnohým veriacim veľmi blízke...

Anselm Grün, OSB: Malá kniha o šťastí

Texty Anselma Grüna sa zaoberajú prekážkami a pascami, ktoré sme si sami nastražili. Radi nám lepšie sa na ne pozrieť. Najskôr sa zamyslieť nad sebou, vziať na vedomie svoje vlastné city a myšlienky. Pre šťastie treba spoznať oboje: vlastné hranice, ale aj sny a túžby. Šťastie nie je cieľ, ku ktorému sa dá prebojovať. Šťastie je prekvapenie, dar. Zámerne sa oň usilovať neprináša úžitok...

Luigi Accatoli - Jacques Dupont, OCart: Boh chce s nami tancovať

Redaktor talianskeho denníka *Corriere della Sera* L. Accatoli tri dni viedol rozhovor s J. Dupontom, priorom kartuziánskeho kláštora Serra San Bruno. Kniha je prekvapujúco otvoreným rozhovorom o duchovnom živote príslušníkov jednej z najprísnejších reholí. Je zároveň pozvaním pre moderného človeka, aby sa poučil múdrosťou tejto prastarej rehole.

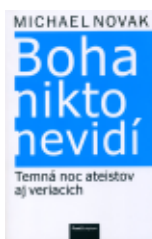
James Martin, SJ: Radosť, humor, smiech a ich miesto v (duchovnom) živote

Prečo bývajú veriaci takí vážni, ba až zachmúrení? Ako je to s veselosťou a humorom v duchovnom živote? Sú v Svätom písme aj vtipné pasáže? Smial sa niekedy Ježiš? Prečo si náboženská predstaviteľia tak zakladajú na svojej vážnosti? Takéto a podobné otázky viedli J. Martina, SJ, k tomu, aby napísal túto knihu. Nájdete v nej kopy veselých príhod, veľa dobrých vtipov, no aj hodnotné úvahy o tom, prečo by mal byť veriaci človek plný radosti a prečo tieto dary málo využívame.

Post Scriptum

Michael Novak: *Boha nikto nevidí. Temná noc ateistov aj veriacich*

Kniha významného amerického filozofa a teológa ponúka pozoruhodný príspevok do večnej diskusie o „viere a neviere“. Autor vychádza zo skutočnosti, že ateisti aj veriaci zažívajú tú istú „temnú noc“, v ktorej akoby necítili Božiu prítomnosť. Nevyhýba sa však ani priamej polemike so silne znejúcimi názormi zástancov ateizmu (Dawkins, Dennett, Harris, Hitchens).

Richard Rohr: *Padanie do výšky. Spiritualita dvoch polovíc života*

Kniha zaujme všetkých, ktorí sú otvorení pre hľadanie pravdy o svojom živote. Je totiž plná podnetných (neraz provokujúcich) myšlienok smerujúcich k najpodstatnejším otázkam človeka a tie určite stoja za našu pozornosť. Autor ponúka predovšetkým nové pohľady na jedno z najhlbších tajomstiev života: ako sa pád môže stať základom pre duchovný rast.

Róbert Letz: *Sedembolestná Panna Mária v slovenských dejinách*

Bohato ilustrovaná kniha ponúka fundovaný obsažný a ucelený pohľad na vznik a vývoj úcty k Sedembolestnej Panne Márii od jej historických počiatkov až po súčasnosť. Renomovaný historik vychádza z najnovších historických výskumov a z vedeckého skúmania veľkého množstva historických prameňov a literatúry, pričom predkladá aj niektoré nové poznatky.

Pramene o živote svätých Cyrila a Metoda a ich učeníkov
Zostavil Andrej Škoviera

Súbor pramenných textov súvisiacich s cyrilo-metodskou misiou na našom území a s jej bezprostredným pokračovaním sprístupňuje čitateľovi základné, ale aj menej známe písomné pamiatky, ktoré poukazujú na korene našej duchovnej a kultúrnej tradície a sú neoddeliteľnou súčasťou prvej písomne zaznamenané fázy našich národných dejín.

Spolok sv. Vojtecha

Jean Guittón: *Dialógy s Pavlom VI.*

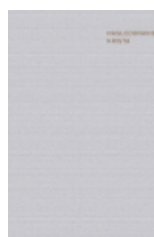
Francúzsky katolícky filozof Jean Guittón, ktorý bol pozorovateľom na II. vatikánskom koncile, zachytáva v knihe svoje rozhovory s pápežom Montinim. V atmosfére slobody obaja odkrývajú svoje citlivé a bohaté vnútro a odvážne sa dotýkajú problémov, ktoré charakterizovali búrlivú pokoncilovú dobu. Spoločne analyzujú na ten čas nezvyčajné cesty Pavla VI. do Indie, do sídla OSN v New Yorku a do Jeruzalema. Rozprávajú sa o osobnostiach, ktoré výrazne formovali osobnosť pápeža, najmä o sv. Pavlovi, Augustínovi a kardinálovi Newmanovi. Celý dialóg je pretkaný pohľadmi na II. vatikánsky koncil, vracia sa k závažným témam a prináša nejedno prorocký postoj.

Gilbert Keith Chesterton: *Ohromné maličkosti*

Zbierka esejí britského novinára a spisovateľa vychádza v slovenčine po prvý raz. Autor v nej ponúka svieže, zdanlivo nepodstatné, niekedy priam bizarné príhody, ktoré zažil v Londýne, ale aj na cestách po Európe. Kniha ponúka zážitok neobyčajného pozorovacieho talentu, pokojnej inteligencie, úsmev, ale aj hlboký zmysel autora pre filozofiu, teológiu a náboženstvo.

Nasledovanie Krista

Po Biblii najčítanejšia kniha, ktorej autorstvo sa pripisuje nemeckému augustiniánskemu mníchovi Tomášovi Kempenskému, vychádza už v 12. vydání. Autor napísal knihu pre rehoľníkov, no väčšina výrokov a pozorovaní je taká blízka každodennému životu, že v nej nájde užitočné poučenie a povzbudenie pre život azda každý.

Viliam Judák: *Pane, mám čas I, II Zamyslenie na každý deň*

Oblúbený duchovný autor ponúka zamyslenia na každý deň liturgického roka v dvoch častiach. Biblická myšlienka a krátky text pozýva čitateľa na okamih sa zastaviť a pozrieť sa z novej perspektívy na bežný či slávnostný deň, ktorý prežíva. Prvá časť zachytáva obdobie od začiatku roka do 30. júna, druhá časť od 1. júla do konca roka. Dostupné sú aj samostatne.

Redemptoristi – SMN

Kimberly Hahnová: *Vývolení a vzácní*

„Srdce ženy by malo byť ukryté v Bohu tak, že muž musí hľadať Boha, aby našiel ju.“ Tieto slová Maxa Lucada akoby v skratke vyjadrovali to, k čomu autorka vedie manželov alebo tých, čo túžia po manželstve a pripravujú sa naň: postaviť a neustále rozvíjať svoje manželstvo na osobnom aj spoločnom vzťahu s Ježišom Kristom.

Ralph Martin: *5 najdôležitejších rozhodnutí môjho života*

Ktoré rozhodnutia v živote pokladáme za najdôležitejšie? Asi by sme vymenovali voľbu povolania, výber životného partnera, správne investovanie peňazí, stavba domu... No R. Martin vymenováva celkom iné rozhodnutia. Po prečítaní tejto brožúrky možno uvidíme iné priority vo svojom živote a mnohé sa môže zmeniť. K lepšiemu.

Martina Bučeková: *Vyskoč z akvárika!... lebo ty to dáš!!!*

Na Slovensku máme množstvo mladých ľudí, ktorí prešli napríklad animátorskými školami, vedú malé spoločenstvá, no zároveň sa im zdá, že prešľapujú na mieste, akosi nevedia, čo ďalej. Najmä im odporúčame knihu mladej autorky, ktorá touto cestou prešla a delí sa o svoje hľadanie cesty s Ježišom v konkrétnych okolnostiach života. Kniha je vhodná aj pre tých, ktorí už všetko poznajú, všetkým prešli, no cítia sa nenaplnení.

Andrea Tornielli: *Carlo Maria Martini – Prorok dialógu*

Kardinál Martini rád uvažoval o veciach, ktoré sa iným zdali jasné, a odhaľoval nové možnosti videnia vecí. Vyjadroval sa k eutanázii i umelému oplodneniu, hovoril o rovnosti v školskom systéme, o terorizme, korupcii... To, čo hovoril, však malo jeden spoločný základ – lásku k Svätému písmu a k Cirkvi, a jeden cieľ – viesť dialóg pre skutočné dobro ľudí.

Karmelitánske nakladateľstvo

Tony Humphreys: *Zrelý manažér*

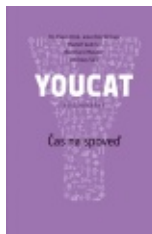
Publikácia od írskeho psychológa zameriava pozornosť na vnútorný svet manažéra a skúma, ako tento svet ovplyvňuje jeho vzťahy s inými ľuďmi, a najmä jeho manažérsky štýl. Kniha nie je o stratégiách a technikách manažmentu. Je predovšetkým o manažovaní vnútorného sveta riadiacich pracovníkov aj ich podriadených, aby k úlohám pristupovali čo najzrelším a spôsobom.

Immakulata Adamska: *Sv. Terézia od Ježiša*

Poľská bosá karmelitánka a filologička Immakulata Adamska v unikátnom životopise svätej Terézie Avilskej spája lásku k svojej duchovnej matke s dôkladným poznaním jej života a diela. Vytvára triezvy, plastický obraz „kráľovnej“ kresťanskej mystiky, ktorá dodnes fascinuje všetkých, ktorí túžia po osvedčených sprievodcoch a učiteľoch duchovného života.

Kol. autorov: *Youcat – Čas na spoved'*

Publikácia z obľúbenej série pre mladých *Youcat* sa zameriava na sviatosť zmierenia ako na nový začiatok. Tzv. „fialová kniha“ je štvrtou zo série Mládežnícky katechizmus. Aj štvrtý prírastok do skupiny je pripravený pútavo, používa jazyk mladých, sprevádzajú ho príťažlivé ilustrácie, fotografie, rozhovory či rôzne citáty svätcov.

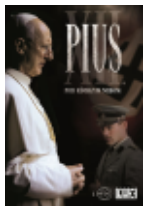
Studio LUX

DVD *Krížové výpravy*

Vzťahy na Blízkom východe sú napäté. Európa sa musí vysporiadať s nevídanou expanziou islamu, ktorý už pohltí dve tretiny kresťanského sveta... Štvordielna dokudráma objasňuje skutočné príčiny a motivácie stáročného križiackeho hnutia. Bez nepredstaviteľných obetí mnohých križiakov by dnes Európa bola určite úplne iná.

2 DVD *PIUS XII.: Pod rímskym nebom*

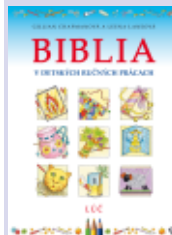
Životopisný film o pápežovi búrlivých čias 2. svetovej vojny – Piovi XII. Jeho snaha uchrániť Vatikán a Rím pred úplným zničením zachránila životy tisícov Židov. Film zachytáva dejinné udalosti aj cez životné príbehy príslušníkov najťažšie skúšaných židovskej komunity. Ukazuje priateľstvo, súcit, ako aj lásku Miriam a Marca.

Pre najdôležitejších ľudí na svete

Lúč

Gillian Chapmanová a Leena Laneová:

BIBLIA v detských ručných prácach

Všetky deti rady robia ručné práce. Toto je kniha práve pre ne. V knihe je 50 príbehov z Biblie a pri každom si môžu zhotoviť niečo, o čom sa dočítajú: pri príbehu o potope Archu, pri Danielovi leva, pri Vianociach ovečku atď. Návod na vyhotovenie je nakreslený. Materiál i pomôcky doma určite máte...

Iva Štrbová-Jarošová, Krzysztof Jakubowski:

Objavujeme sedem sviatostí

Kniha je určená pre deti vo veku od 5 do 10 rokov, predovšetkým pre tie deti, ktoré sa pripravujú na prvé sväté prijímanie. Každé sviatosť sa venuje jedna kapitola. Príbehy sa odohrávajú v rodine so štyrmi deťmi, ktoré postupne prijímajú sviatosti.

Redemptoristi – SMN

Patricia Mitchellová: *Svätí rozprávajú o sebe deťom*

Panna Mária, Peter a Pavol, František z Assisi, Terézia z Lisieux, Maximilán Kolbe a Pier Giorgio Frassati... Títo a ďalší svätí v tejto knihe rozprávajú krátky príbeh svojho života. A povzbudzujú ťa ísť po rovnakej ceste ako oni – s milovaným Ježišom.

Studio LUX

DVD *Brat František*

Animovaný seriál *Brat František* je plný piesní, príbehov a názorných príkladov. Veselým a hravým spôsobom približuje deťom základy katolíckej viery. DVD ôže byť vhodnou pomôckou pre rodičov, katechetov, ale aj na prácu s deťmi vo farnostiach.

DVD+CD *Klbko v chráme*

Klbko vychádza zo súkromia izbičky do sveta a okrem Katky sa jeho sprievodcom stáva kňaz otec Marián. V kostole Klbka všeličo zaujíma – neznáme veci, prítomní ľudia, ale aj rôzne gestá a úkony. Cez ich správne pochopenie spozná aj jednotlivé sviatosti.

DVD *Desať Božích prikázaní*

Súbor samostatných príbehov, ktoré rozoberajú jednotlivé prikázania Desatora. Detskí hrdinovia v nich sami objavujú tajomstvo dobra a šťastia... Ako samotné Desatoro, tak aj toto „kreslené Desatoro“ má viesť deti k radostnému prežívaniu slobody Božích detí.

slovo

medzi nami smn.sk

sprievodca pri čítaní Svätého písma na ceste k Bohu

Každý, kto sa vydáva na cestu duchovného rastu, potrebuje sprievodcu. Pri čítaní Svätého písma ním môže byť časopis **Slovo medzi nami**, ktorý už pätnásť rokov vydávajú v slovenčine pátri redemptoristi. Nájdete v ňom každodenné meditácie k omšovým čítaniam, tematické články, svedectvá, rodinnú prílohu...

Slovo medzi nami môže vás alebo niekoho, komu časopis predplatíte ako dar, na tejto ceste sprevádzať.

Predplatné na rok (12 čísel): 13,- €, na polrok (6 čísel): 7,- €.
Cena jedného čísla: 1,30€.

Objednávky:

Slovo medzi nami, Puškinova 1, 811 04 Bratislava,
e-mail: slovo@smn.sk, tel.: 0948/440 037.

Časopis
nájdete tiež
v katolíckych
kníhkupectvách.

v tomto čísle...

- 3 ■ Slovo na cestu
- 4 ■ Skočť do milosti
- 10 ■ Milosť a prirodzenosť
- 15 ■ Pripravte sa a prijmajte!
- 20 ■ denne s Božím slovom (1. januára – 17. februára)
- 68 ■ Len jeden život
- 74 ■ Zakopnúť na ceste do neba
- 78 ■ Pro-vokačný

rodinná príloha
01/2015

- 1 ■ O materstve a matkách
- 10 ■ Dobročinnosť sa začína doma
- 14 ■ Ako mi Boh pomohol dať mu svoje fľať a dať mi za to Octaviu

Prvé číslo v roku 2015
pokrýva prvé týždne roka až
do Popolcovej stredy (18. 2.).

Téma čísla:
Pevná viera, bohaté milosti.
Trebá a zároveň stačí vykročiť.

Vo svedectvách sa dočítate
o organizácii, ktorá po celom
svete pomáha matkám
v tehotenstve.

V rámci Roka zasväteného života
prinášame svedectvo hľadania
svojho miesta františkanky
Františky Čáčkovej.

V rodinnej prílohe prinášame
rozhovor s dvomi matkami –
každá ma po päť detí. Humorný
i vážny pohľad na život vo
viacdetnej rodine môže priniesť
úľavu všetkým mamám, ktoré
majú pocit, že nie sú perfektné...

O materstve a matkách...
Poľský novinár Marcin Jakubowicz sa rozpráva
s matkami piatich detí, herčičkou Dominikou
Figueirou a novinárkou Agnies Falcusównou. »

**Zháňate darček
pre vašich blízkych?
Už nemusíte!
Objednajte im časopis
VOX**

**Objednajte si
dvojtyždenník o náboženstve a kultúre**

VOX

**Celý ročník
si môžete objednať**

kedykoľvek v priebehu roka.

Neprídete tak nielen o jednotlivé čísla, ale ani o prílohy.

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur.**

**Do správy pre prijímateľa kvôli identifikácii platby
uved'te**

priezvisko a adresu

VOX

**Dvojtyždenník o náboženstve
a kultúre**

Vydáva Rada pre vedu, vzdelanie
a kultúru KBS

Adresa redakcie: Dvojkrižna 4,
821 06 Bratislava
ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtyždenne v pdf podobe.
Cirkevný cenzor: ThLic. Zdeno Pupík, PhD

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl
tel. +421 915 793 811,
e-mail: vox@prikryl.sk,
prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať
e-mailom alebo telefonicky:
vox@prikryl.sk
+421 915 793 811

Číslo bankového konta:
SK20 0200 000000 7516949112